

Cocon

Jaargang 19

Januari 2019

BESTUUR van de FNG:

Jan van Kleeff	voorzitter	telefoon 06-46 09 88 71
Ron Sluijs	secretaris	Samenweid 42, 1935 AX Egmond-Binnen
Frans Martens	penningmeester	NL 25 INGB 0008400643 t.n.v. de FNG
Rikus Scholing	bestuurslid	
Mariet Kraus	bestuurslid	
Jack Keijzer	bestuurslid	

Cocon

REDACTIE:

Paul Kuiper	tel. 074-2439826	kuiper.p@tiscali.nl
Rien Verbiest	tel. 06-51346075 / 023-5263518	rienverc@xs4all.nl
Margreet Scholing	tel. 06-37317070	margreetscholing@gmail.com

Gastschrijvers:

Jan Bouman
Gert Jan Slump

Reacties, verhalen, gedichten en nieuws graag zenden naar:

Rien Verbiest
Rechthuisstraat 24
2024ED HAARLEM

De Cocon is een kwartaaluitgave van de Federatie Nabestaanden Geweldslachtoffers
en als zodanig te vinden op de website van de FNG.

Toezending van een hard-copie is mogelijk aan alle ingeschrevenen van de FNG.

De volgende Cocon verschijnt uiterlijk op 28 maart 2018.

Kopij vóór 28 februari 2018 sturen naar het redactieadres.

De redactie behoudt zich het recht voor (te lange) bijdragen indien nodig in te korten.

VAN DE REDACTIE

U hebt de laatste Cocon van 2018 in handen of, zo u wilt, de eerste van 2019. Het is immers het januarinummer?

U hebt wellicht de voorplaat bekeken of u gaat dat nog eens doen. Waar wij van de redactie nou zo benieuwd naar zijn is dit: wat zou de reactie zijn van iemand die zomaar, onbevooroordeeld, de voorplaat bekijkt?

Voor mij is het altijd een verrassing: hoe zou de voorplaat er uit komen te zien? Wat heeft Rien geïnspireerd om juist dit als voorplaat te kiezen? Misschien bent u, lezer(es) daar ook wel benieuwd naar! Toch lijkt het me niet de juiste manier om een artiest, want dat is Rien, te vragen zijn schepping uit te gaan leggen. Laat dat maar over aan de kijker zelf. Bekend is het verhaal van een groot schrijver die las wat een leraar Nederlands allemaal in zijn boek had gelezen. De schrijver kreeg meteen de neiging zijn eigen boek opnieuw te gaan lezen.

Terug naar de voorplaat. Ik kijk er altijd een poosje naar en probeer onder woorden te brengen wat zoiets nou bij mij teweeg brengt. Laat ik het eens proberen.

Ik zie een stilleven, een brandend kaarsje, een stapeltje boeken, een opengeslagen boek. Maar dat is alleen nog maar wat ik zie, ik voel nog niets.

Het kaarsje verspreidt licht, een aarzelend licht. Ho, dat is al een interpretatie, want het kan best zijn dat het vlammetje alleen maar flakkert. Ik kan al niet meer terug naar het louter er naar kijken, ik ga iets zien. En dat is wat anders.

Een stapeltje boeken, verschillende boeken, want er is niet slechts één waarheid, het is maar hoe je kijkt, hoe je luistert, hoe je leest, hoe je reageert. En die boeken vangen een sprankje licht, het kaarslicht wordt een klein beetje weerkaatst in het geel op de ruggen. Waar zouden die boeken over gaan? Over een zonnetje en een rouwrand? Over een rouwrand omgeven door licht? Over louter licht? Het onderste boek is kennelijk veel gelezen, want de rug is aan de bovenkant nogal beschadigd. Of gaat het juist over beschadigingen? Zou je ook een licht kunnen laten schijnen over beschadigingen? Wie weet....

Maar dan ligt er nogal in het oog springend een opengeslagen boek en zodra ik dat zag, probeerde ik te ontcijferen waar het in dat boek over ging. Ik lees iets over verder leven, over namen en namen noemen.

En over dat boek valt het licht van de kaarsenvlam.

Het is me een raadsel, maar ik blijf zoeken, zoeken naar wat er staat, naar wat er bedoeld wordt en ik weet het niet.

En dan die kleuren: rood en geel en blauw. Ondanks alles voel ik toch iets van vrolijkheid, van blijdschap. Zijn onze dierbaren niet als een open boek voor ons nu hun leven hoe dan ook voltooid is. En als ze al geen open boek zijn, dan is er toch altijd de mogelijkheid hun boek te openen. Wordt het je op een gegeven ogenblik te veel, dan doe je het boek toch dicht? Het loopt niet weg, het blijft er liggen. Bij mij thuis ligt er bijvoorbeeld het boek 'Een schaduw levenslang', en ergens anders 'Wraakgevoelens' en weer ergens anders 'Zitvlees'. Daarin ben ik niet dagelijks aan het lezen, dat is niet op te brengen, maar soms een hoofdstuk en, wonderlijk, hoe het lezen van een verhaal je bij de keel kan grijpen, maar dat het af en toe ook licht om je heen kan worden. En soms besef ik ineens met een schok: mijn kind heeft niet voor niets geleefd! Het heeft er toe gedaan.

Ach ja, zo'n kaarsje! Hoeveel zullen er in deze tijd wel niet aangestoken worden om te pogen iets van het duister te doen verdwijnen!

Lukt dat? In de donkere perioden van ons leven licht te ervaren. Wie dat beleeft, en wij van de redactie, hopen van harte dat u, al is het maar af en toe, merkt dat het zware zwart niet altijd even zwaar, niet altijd even zwart is.

Namens de redactie,

Paul Kuiper

Dit is alweer de laatste editie van de Cocon in 2018 en kijken we terug op een eerste jaar dat de Cocon verspreid is aan de meeste lotgenoten van onze Federatie. Ik kan niet ontkennen dat ik lichtelijk teleurgesteld ben in de tegenvallende interesse van lotgenoten die voorheen de Cocon niet periodiek ontvingen. Ik raad hen aan zich alsnog aan te melden bij de redactie voor een kosteloos abonnement, niet alleen om de mooie verhalen maar ook om op de hoogte te blijven van wat er leeft binnen onze lotgenotenorganisatie.

De afgelopen maanden is er een tweetal grote manifestaties geweest, te weten de Dag Herdenken

Geweldslachtoffers op 22 september in Wolvega en de Lichtjesavond op 3 november bij het nationaal monument De Muur bij De Wijk. Speciale gast in Wolvega was minister voor Rechtsbescherming, Sander Dekker. Beide manifestaties werden door veel lotgenoten bezocht en maakten afgevaardigden van diverse instanties hun opwachting. Ter illustratie, de DHG werd bezocht door ca. 320 en de Lichtjesavond door ca. 170 lotgenoten en genodigden.

Naast genoemde grote manifestaties, werden er door de Werkgroep Lotgenoten Contact twee lotgenoten bijeenkomsten georganiseerd: de Familiedag op 30 oktober bij het Dolfinarium in Harderwijk en een bijeenkomst op 10 november in Almere met twee rechters, een officier van justitie, een strafrechtadvocaat en een hoogleraar klinische psychologie. De belangstelling voor de Familiedag was zo groot dat de Werkgroep een stop in de aanmeldingen moest invoeren. Er waren veel lotgenoten met kinderen en het was prachtig om te zien hoe zij zich vermaakten. De bijeenkomst in Almere werd geleid door Gert Jan Slump, onze gastschrijver van de Cocon. Veel vragen waren door lotgenoten van te voren bij het bestuur ingediend die door de panelleden zo veel als mogelijk was, werden beantwoord. Ook voor deze bijeenkomst was er veel belangstelling en namen ca. 65 lotgenoten deel.

Periodiek overleg heeft eind augustus plaatsgevonden met het Ministerie van Justitie

en Veiligheid. Bij het overleg waren naast vertegenwoordigers van FNG en ministerie ook vertegenwoordigers van OM, DJI en SHN aanwezig. Het verslag van het overleg vindt u op onze website. Tevens vonden er gesprekken plaats met 2e Kamerleden, met de voorzitter van het College van Procureurs Generaal en voorzitter van Raad van Bestuur Slachtofferhulp Nederland.

Naar aanleiding van een negatief advies van de Raad voor de Rechtspraak aan minister Sander Dekker over zijn voorgenomen wetsvoorstel welke de verschijningsplicht van een verdachte in de rechtszaal regelt en het spreekrecht voor slachtoffers en nabestaanden toestaat in een tbs-verlengingszaak, was er een gesprek met misdaadjournalist John van den Heuvel. Naar aanleiding van het gesprek is een prima artikel daarover in De Telegraaf gepubliceerd.

Bij het schrijven deze bijdrage had de december herdenkingsbijeenkomst in Leusden nog niet plaats gevonden. Het belooft een mooie en waardige bijeenkomst te worden, speciaal voor de ouders onder onze lotgenoten, met medewerking van Leo Fijen en muzikale bijdragen van Paul Snoek met het koor Puur en harpmuziek van Yolanthe Cornelissen.

Namens het FNG bestuur wens ik u kracht en troost in deze donkere dagen in de beladen decembermaand.

Jan van Kleeff, Voorzitter

Dag Jannet

Ons redactielid Jannet de Jongh, die sinds de fusie een feit is, de redactie van de Cocon is komen versterken, moet helaas alweer afscheid nemen van de redactie.

Jannet vertelt ons dat de druk die deze functie nu eenmaal met zich meebrengt zwaarder is dan zij aanvankelijk dacht. En dat kan gebeuren. En daarom trekt zij zich terug uit de redactie. Dat is jammer voor ons, maar uiteraard respecteren wij haar besluit en wensen haar toe dat ze rust mag vinden ondanks alles wat haar bezighoudt. Misschien is het wel zo dat je ook rust kunt vinden juist in wat je zo bezighoudt.

Jannet, namens de redactie dank voor je meewerken en graag tot ziens hier of daar.

Paul Kuiper

Na maanden van voorbereiding beginnen we op vrijdag. Tent inrichten, programmaboekjes neerleggen en kaarsjes op de tafels. De tafels voor de foto's neerzetten en de coniferen en windschermen arriveren. 's Avonds komen de koren en zangeres repeteren in de tent. De mannen van het geluid zijn een middag bezig geweest om alles te installeren. De TV moeten we ophalen, dus druk, druk.

Als net iedereen in de tent is volgt een harde klap onweer met harde wind en regen. De tent trekt en wappert alle kanten op maar blijft staan. Dan volgt een flits en een nog zwaardere klap onweer en pats we zitten in het donker. De stoppen zijn er uit en een eindje verderop ligt een boom om.

Gelijk als we bellen komt er iemand van de gemeente zodat we weer stroom hebben. De geluidsmensen hebben een half uur nodig om alles weer goed te zetten en dan kan er eindelijk worden gerepeteerd. We hebben het ondertussen ijskoud want we hebben geen verwarming. Het klinkt toch redelijk, maar niemand is tevreden.

Er zijn ook mensen die ons gaan helpen met de linten en na de uitleg gaat iedereen om half negen naar huis. Thuis alles opnieuw doornemen om toch echt niets te vergeten. Het klopt allemaal en we gaan slapen tot vier uur. Ik kan niet slapen, het is te koud in de tent, ik moet echt kachels! Heaters mogen niet meer, maar heteluchtkachels kunnen we ook niet meer zo snel krijgen. Stress dus.

Om 7 uur bellen we de cateraar uit zijn bed en vragen om heaters, hij heeft er niet één meer. Ai, ai wat nu. We bellen en bellen en ja hoor het lukt om toch nog 4 Heather te krijgen. Als de eerste mensen komen is het lekker warm in de tent en is de koffie klaar.

Er zijn 320 nabestaanden en genodigden aanwezig. We hebben Rien Verbiest gevraagd om dagvoorzitter te zijn en hij leidt deze dag op gepaste wijze.

De koren en zangeres laten het nu mooi klinken. Joke Lute, Paul Kuiper, José van der Velden en Ida Lindemans lezen een prachtig herkenbaar gedicht voor. Jan van Kleeff en Jack Keijzer spreken namens de FNG. De kaars wordt aangestoken door nabestaande Bennie Klijnstra en Burgemeester van der Nadort lopen ook langs alle foto's met kaarsjes en bloemen. In een diavoorstelling worden ook foto's van onze dierbaren getoond op 2 grote beeldschermen.

Na de lunch gaan we naar buiten. Het Politie Orkest Noord Nederland is gekomen en speelt als we met het lint gaan lopen en als we terugkomen. De inwoners van Wolvega zijn stil langs de kant van de weg en bij enkele mensen zie ik tranen. De duiven worden opgelaten en er is een vuurschaal gekomen wat een extra dimensie gaf.

We horen mooie liederen en muziek, de namen worden allemaal genoemd en we houden 2 minuten stilte. Wij mochten de tegel onthullen en de nabestaanden en genodigden legden rozen rond de tegel onder begeleiding van het lied The Rose.

Daarna gaan we nog informeel bij elkaar zitten en nemen de hele dag door. Ik neem afscheid van de Minister en Burgemeester en zoek mijn familie op. Om 18.00 uur breken ze de tent weer af en om 20.00 uur kun je niets meer zien van deze DHG.

De volgende ochtend gaan we terug om rozen op te halen en brengen ze naar het Monument "Het Onbevattelijke". Ik maak een hart van de rozen en leg bij elk naamplaatje een roos. Het grote bloemstuk dat op de tegel lag, leggen we voor de muur neer. Het was een DHG die we niet snel zullen vergeten!

Deze dag werd mogelijk gemaakt door het Fonds Slachtofferhulp.

Hieraan werkten belangeloos mee:

Rien Verbiest, dagvoorzitter
Spirit of Joy en Stellingwerfkoor
Ytsje Conradi, zangeres
Politie Orkest Noord Nederland

Vrijwilligers: Harry, Roelie, Jan, Grietje, Lianne en Wouter

Gemeente Weststellingwerf heeft alle facilitaire zaken voor haar rekening genomen en daarnaast financieel bijgedragen.

Lions Club afdeling Wolvega en BCD Wolvega hebben financieel bijgedragen.

De hekken, coniferen, duiven, beeldschermen en vuurschaal zijn belangeloos beschikbaar gesteld.

Margreet Scholing

De zaterdag in week 38 is gereserveerd voor de Dag Herdenken Geweldslachtoffers en dat was in 2018 op 22 september, de 4e zaterdag. In 2019 is het op 21 september en dat is gewoon de 3e zaterdag in september.

Wolvega, ooit wel eens geweest toen ik nog in militaire dienst was. Nu waren de omstandigheden wel even anders. We gingen er naar toe omdat we de ouders zijn van een vermoord kind, van een kind dat met geweld om het leven is gebracht. En we waren met zovelen.

Toespraken, ze horen er bij, maar wat een warme woorden werden er gesproken, zowel door lotgenoten als door officials, de burgemeester van Wolvega, de minister van Rechtsbescherming, allen bleken betrokkenen te zijn.

Ontspannen lunchen, ontspannen praten, vriendschapsbanden aanhalen – het was er allemaal bij. Opstellen met het lint bij de naam van je dierbare en dan de tocht door Wolvega. Zaterdag, winkelend publiek, en een intense stilte, een voelbare aandacht.

En dat alles terwijl twee doedelzak-speelsters voorop liepen. Onze Maaik speelde ook in een Concord Pipe Band.

Het noemen van alle namen, de 2 minuten stilte, The Last Post, het oplaten van de duiven door jonge kinderen, het luisteren naar gedichten, de verschillende muzikale bijdragen, het verduren van de korte regenbui.

Kortom – een bijzondere dag, waarbij onze geliefden centraal stonden. En dat hebben ze verdiend! Organisatie: hartelijk dank voor al het werk dat jullie hebben verzet om deze dag mogelijk te maken.

Paul Kuiper

Het kidsweekend Slagharen is een speciaal weekend voor:

A: Kinderen met een ouder, pleegouder, verzorger, grootouder die getuige/slachtoffer zijn van een gezins- (familie) drama.

B: Kinderen met een ouder pleegouder, verzorger, grootouder die in de directe omgeving (familie) te maken hebben gehad met of getuige zijn geweest van een fataal geweldsmisdrijf.

C: Kinderen van nabestaanden die niet normaal kunnen functioneren door verdriet/verwerkingsproblemen van hun ouders of verzorgers.

D: Wanneer er ruimte beschikbaar is, kinderen van nabestaanden geboren langere tijd na het geweldsmisdrijf. Waarvan ouders (nabestaanden) een confrontatie met lotgenootjes wenselijk vinden.

— —
Mij is gevraagd een stukje te schrijven over het kidsweekend Slagharen. Met name voor de lotgenoten die nog geen kennis gemaakt hebben met deze weekenden.

Deze weekenden werden georganiseerd voor nabestaanden die aangesloten waren bij LOvNG. Met als doel de kinderen een onvergetelijk weekend te bezorgen.

De Stichting LOvNG is net als VOVK en VVRS, nu ondergebracht in de FNG. Alle nabestaanden zijn mede hierdoor welkom bij alle activiteiten en bijeenkomsten door FNG aangeboden en georganiseerd.

Wij (Jan en ik) gaan al vele jaren mee met deze weekenden. Kijken er naar uit om (zoals wij het inmiddels voelen) naar onze “familie” te gaan. Mijn zoon en kleindochter konden door omstandigheden op het allerlaatste moment niet mee. Heel jammer, maar soms gaat dat zo. Op vrijdag net na de middag togen wij naar Slagharen. Vanaf 3 uur ben je welkom, dus nog rustig op de weg, onderweg even lekker lunchen en zo kwamen wij op tijd aan. Wat is het fijn te zien hoe blij men is elkaar weer te zien. Bij de volwassenen, en ook bij de kinderen. Dit jaar waren er 18 huisjes voor ons, kunnen jullie nagaan met wat voor een grote groep we waren. Als het even kan krijg je een huisje met je eigen gezin. Het zijn 6 persoons huisjes, mocht het nu zo zijn dat de vraag zoveel is, kan het gebeuren dat er wat geschoven wordt met de indeling. In de loop van de vrijdag komt ieder druppelsgewijs aan, begroetingen volgen. Het is een leuke, gezellige drukte.

De organisatie is bij Daniel en Claudia van Berloo. Zij doen dit nu voor het derde jaar en het zijn een paar kanjers. Want wat komt er veel bij kijken om deze weekenden te organiseren, zeker maanden van te voren al zaken regelen, bespreken, te veel om op te noemen. Zelf ook lotgenoten, maar ze doen het maar. Bij dezen: Claudia en Daniel, een grote pet af en namens alle lotgenoten dit weekend aanwezig, BEDANKT!

Wat kan ik vertellen over deze weekenden. Voor ons inmiddels door de jaren heen vertrouwd geworden en moet ik met "nieuwe" ogen kijken. Jullie te kunnen vertellen wat het voor Jan en mij betekent deze weekenden te beleven. Hoe wij als oudgedienden (jammer genoeg) zien hoe anderen het beleven. Deze keer waren er vijf nieuwe gezinnen bij die voor de eerste keer een dergelijk weekend meemaken. We weten hoe moeilijk het is. De moord op hun dierbare vaak nog kort geleden. Zij die nog zo in het proces zitten, wat wij al doorgemaakt hebben. Met alle emoties, verdriet ..... Wat het niet minder erg maakt, maar wat wij al doorlopen hebben.

Lotgenoten die elkaar al jaren kennen vangen deze mensen op, we stellen ons voor, maken een praatje. Het ijs is dan meestal gebroken en proberen wij de weg voor hen toegankelijker te maken. We zeggen ook dat alles mag, niets hoeft. Vrijblijvend en ongedwongen hun verdriet wel of niet te kunnen delen. Willen zij dit weekend als gezin doorbrengen, prima. Zij zijn daar geheel vrij in. Willen zij aansluiting, kom er bij, we zijn er voor jullie. Laten voelen dat zij er bij horen, gedeelde smart is halve smart. Onder dit verslag wil ik jullie graag 2 reacties laten lezen die zij hebben gestuurd op de app. Waar ik uiteraard toestemming van de desbetreffende personen voor heb gevraagd dit te mogen plaatsen.

En dan de kinderen. Dit weekend kinderen in alle leeftijden. De oudste is 18 jaar en de jongste een baby van bijna 1 jaar. En alles daar tussenin. Als je ziet dat een kind het moeilijk heeft, is er altijd wel een volwassene die probeert een luisterend oor te zijn en/of troost te bieden. Ook bij de jeugd zie je vriendschappen ontstaan, sommigen kennen elkaar al van jongs af aan. Wat wij gezien hebben dit weekend was gezelligheid, de jeugd die met elkaar naar het park ging. De achtbaan in of in wat voor attractie dan ook. Ook de "nieuwe" kinderen hadden snel aansluiting en werden door de "oudere" betrokken bij de activiteiten. De hele kleintjes die om ons heen heerlijk aan het spelen waren, met autootjes, skelters. Het hele weekend heb ik geen ruzie of wrijving bij ze waargenomen.

Reacties op dit weekend zijn te zien op blz. 6

Daan en Claudia die een spel bedacht hadden: een gekke, rare foto met de personen van je huisje. We hebben wat voorbij zien komen, geweldig wat er bedacht werd om wat leuks naar ze te sturen. Wij hadden bijvoorbeeld onze hond in een pot op tafel gezet. 2 borden met bestek en wij aan tafel. Klikken, de hond in de pot vinden. We hebben niet gewonnen Snik, snik. Moreno en Wesley die gewonnen hadden. Ze hadden er ook veel werk van gemaakt. Zelfs 's nachts het park in om het filmpje te maken. Terechte winnaars.

De ochtenden gingen we naar het ontbijtbuffet op het park zelf. Op zaterdagavond hadden we een gezamenlijke BBQ. Op zondag kwam de

frietwagen en was het onbeperkt snacken. Lange picknicktafels aan elkaar en zo met elkaar eten. Alles prima verzorgd. Veel gesprekken onderling, ernstige en minder ernstige. Op zondagavond zijn verschillende lotgenoten

huiswaarts gegaan, werk of school op maandag. En een heel aantal is gebleven en zijn we op maandag met elkaar nog het attractiepark ingegaan. Jan en ik hebben weer kunnen opladen en weten zeker dat we namens alle lotgenoten dit kunnen zeggen. Dat was zo'n beetje het weekend in een notendop. Ik hoop dat jullie hiermee een beeld krijgen hoe het er in zo'n weekend aan toegaat.

Mijn reactie naar Daniel en Claudia: Lieve lotgenoten, wij willen jullie allen bedanken voor het voorbije weekend. Een weekend met veel emotie, 5 gezinnen die er voor het eerst bij waren. Wat Marion ook zegt, we hadden elkaar nooit op deze manier moeten ontmoeten. Maar ik ben zo blij met mijn mede-lotgenoten. Wij (na ruim 16 jaar van de moord op mijn dochter) zoveel herkenning, zoveel wat je met elkaar deelt. Waar je mag huilen, mag lachen, niemand die het gek vindt. Alles mag, niets moet. De kinderen, zo heerlijk te zien hoe ook zij genoten ..... Daniel en Claudia, dank jullie wel voor wat jullie ons hebben kunnen bieden.

Jannet de Jongh en Jan de Vries

Namens de Federatie Nabestaanden Geweldslachtoffers organiseerde de Stichting Herdenken Geweldslachtoffers zaterdag 3 november voor het eerst in haar bestaan de lichtjesavond bij de Muur tegen Geweld in De Wolden.

Met het lied “This is the Moment”, gezongen door zangeres Petra Vaartjes werd de bijeenkomst geopend.

Daarna verwelkomde organisator Margreet Scholing de 170 aanwezigen. Zij refereerde in haar toespraak aan de overdracht van de lichtjesavond aan de FNG. Als een ceremoniemeester leidde zij de aanwezigen op ingetogen wijze door het programma.

Jack Keijzer, bestuurslid FNG, legde in zijn toespraak het accent op alle veranderingen die het afgelopen jaar hebben plaatsgevonden en de onderwerpen waar FNG zich mee bezighoudt de rechtspositie van nabestaanden Geweldslachtoffers te verbeteren. Zoals: Spreekrecht bij verlenging TBS, Schadevergoeding moord in het buitenland, Verplichte aanwezigheid dader bij rechtszitting, Problematiek Coldcasezaken.

Hij gaf uitleg over de Werkgroep Lotgenotencontact en de bijeenkomsten die zij organiseert en dit jaar heeft georganiseerd.

De Cocon, voorheen het kwartaalblad van VOVK is nu het informatieblad voor alle nabestaanden. Iedereen ontvangt deze digitaal. Het is ook mogelijk om de Cocon via de post thuis te ontvangen. U dient hiervoor contact op te nemen met het secretariaat van de FNG.

Rosa Jansen, bestuursvoorzitter Slachtofferhulp Nederland sprak over de samenwerking met de FNG in het beleidsoverleg met Justitie en Openbaar Ministerie en andere ketenpartners. Zij vond de ligging van het Monument in het mooie Reestdal en het Drentse platteland een prachtige omgeving van rust en een perfecte plaats voor deze herdenking. Ze was onder de indruk van de sfeer waarmee de duizend lichtjes het Monument omarmden.

Wicky van der Meijs sprak over de periode na de moord op haar vader Martien van der Meijs en alle problemen die zij tijdens haar verwerking door moest maken. Vanaf het moment dat de zaak van haar vader op de Coldcase kalender kwam en zij haar facebookpagina hiervoor openstelde kwam zij in contact met andere nabestaanden en de verhalen die zij hadden. Hierdoor kwam zij ook in contact met de FNG, waarna zij een naamplaatje op de Muur tegen Geweld heeft geplaatst en de Dag Herdenken Geweldslachtoffers heeft bijgewoond en naar Lourdes is geweest. Zij is een petitie gestart en wekelijks wordt een andere Coldcasezaak

De sprekers werden afgewisseld door zang van Petra Aarts met:

- Sound of silence
- Als het licht mij ooit verlaat
- Halleluja

Na het buffet startte de rondgang onder begeleiding van fakkels en muziek. Aan de achterzijde van het monument las Petra Aarts een gedicht voor, gevolgd door haar zangnummer “You rase me up”. Hierbij liep zij begeleid door fakkels vanuit het naastgelegen weiland richting Monument. Trompettist Emiek Kazimier gaf het signaal “Taptoe”, waarna 1 minuut stilte werd gehouden voor alle slachtoffers van geweld. Hierna speelde zij “Il Silencio”

Petra Vaartjes zong: “Tomorrow never comes” zittend op het bankje op de heuvel.

De rondgang werd voortgezet richting voorzijde monument, waar bij de naam “Het Onbevattelijke” door Maaike Paardekooper en Loes Soepnel, die beiden hun echtgenoot zijn verloren door een geweldsmisdrijf, in het geopend hart met kaarsjes een bloemstuk namens alle nabestaanden werd gelegd. Vijf vriendinnen van Iris Claassen sloten het hart door het plaatsen van een kaarsje.

Margreet Scholing

VERVOLG KIDSWEEKEND: REACTIES

Lieve allemaal, Wij (Freddy, Caithlin en ik) willen jullie enorm bedanken voor het fijne, ontspannen, emotionele, warme(bad)weekend dat we hebben gehad. Het heeft ons goed gedaan. Vooral de ongedwongen gesprekken en gezelligheid en het huiskamergevoel. Nogmaals enorm bedankt. En tot een volgende ontmoeting.

Groetjes, Monique Dekker

Goedenavond, mijn tweede familie waar ik mezelf kon zijn en vrijuit kon praten en mij uitten. Dank jullie allen voor het warme gevoel en ontvangst. We zijn een grote familie met veel liefde en leed.

Ik voelde mij meer dan welkom in de groep. Dit was mijn eerste keer maar het voelde alsof ik al jaren kwam. Many many thanks.

Een reactie van Tasja

De Werkgroep Lotgenotenbijeenkomsten heeft eenieder uitgenodigd om op 10 november in Almere een zeer gevarieerde middag bij te wonen. 63 Leden hebben daarvan gebruik gemaakt, een goede opkomst heet dat. En dat was niet voor niets, het programma zag er al aantrekkelijk uit:

Voor de middag een lezing van Prof. Dr. Jos de Keijser over complexe rouw;

Na de lunch een vragenuurtje naar een panel van deskundigen, te weten:

Jan Moors en Nienke de Waele (Rechters), Wouter Bos (Officier van Justitie)

Esther de Vroegh (Strafrechtadvocaat), Jos de Keijser en panelvoorzitter Gert Jan Slump.

De opening werd gedaan door Roser Vlug-Vives Batist, één van de organiserende leden. Ze sprak als nabestaande haar verhaal en betrokkenheid bij deze dag uit. Daarna heette Jack Keijzer, als portefeuillehouder van de werkgroep iedereen welkom.

Ondanks dat er geen beamer aanwezig was waar Jos de Keijser zijn 'huiswerk' voor die dag op had afgestemd, was dit voor de luisteraar geen enkel probleem. Vertellend over complexe rouw loodste Jos de aanwezigen door de definitie, herkenning en gevolgen van deze rouwvorm heen. Hij doet verslag van het recente onderzoek naar de behandeling van complexe rouw, middels cognitieve therapie. De resultaten daarvan zijn o.a. in zijn boek verwerkt 'Traumatische rouw, diagnostiek en behandeling'.

Een periode van een jaar niet meer kunnen werken is binnen de psychiatrie opgenomen in het begrip van DSM (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders). Daarmee is complexe rouw in een voor de psychiatrie herkenbaar 'vakje' ingekaderd en daarmee voor de verzekeraar te duiden. Het onderzoek heeft aangetoond dat er (ook na een verloop van jaren na de traumatische ervaring) voor complexe rouw, door middel van de EMDR methode zeer acceptabele resultaten zijn te behalen. Deze methode is –vallend onder de DSM- dus voor alle verzekeraars acceptabel en declarabel. En dat is goed nieuws voor 'ons'. Met EMDR wordt het trauma namelijk uit het werkgeheugen gehaald.

Na de lunch wordt door de panelvoorzitter Gert Jan (criminoloog) het programma weer opgepakt. Ook Gert Jan begint met zijn verhaal, zijn verbondenheid en betrokkenheid te vertellen met onze doelgroep "nabestaanden". Hij weet het panel op een inspirerende wijze te coachen wanneer de leden hiervan, na een voorstelronde, met vragen worden bestookt.

Op hun eigen wijze en gebaseerd op hun expertise antwoorden alle panelleden met een grote mate van betrokkenheid en inlevend vermogen op vragen zoals onder andere:

(verplichte) aanwezigheid van de verdachte

sprekrecht en het nut/effect (tijdens verlengingszitting)

laatste woord verdachte

waarom worden nabestaanden wel tot de orde geroepen en verdachten niet

wat is de overweging moord/doodslag

hoe gaat een OvJ om met verzoeken van nabestaanden

hoe wordt tegen schadevergoeding aangekeken

hoe zit het met de opleiding van rechters bij gecompliceerde zaken?

Ter verduidelijking van de onderwerpen wordt een enkele keer door de panelleden ter overdenking een vraag aan de nabestaanden gesteld zoals:

wat verwacht u als nabestaande van de verdachte

wat is jullie strafverwachting

wat is er nodig voor deze zaak

welk wezenlijk belang is er voor u?

Ten aanzien van letselschade wordt er gesuggereerd dat Slachtofferhulp een lijst zou bezitten met goede letselschade advocaten die pro deo Deo zouden opereren. Al tijdens (het einde van) deze bijeenkomst blijkt dit niet zo ervaren te zijn door nabestaanden. Een huiswerkpunt voor de agenda van het bestuur dus!

Na de panelzitting is er nog gelegenheid om met de deskundigen apart zijn eigen zaak/probleem door te nemen. Daarvan wordt gebruik gemaakt totdat het tijd is om af te sluiten met een informeel samenzijn. En een gezamenlijke maaltijd. Een topmiddag voor wat betreft programma en verzorging.

De werkgroep heeft inmiddels al laten weten om een herhaling van deze opzet (in den lande) in het nieuwe jaar na te streven. Overigens zijn er ter plekke door Wickey van der Meijs notulen gemaakt. Dit kan -wanneer u dat graag zou willen- u per e-mail worden toegezonden. Dit betreft overigens niet een achteraf gescreende en geredigeerde verslaglegging.

**HANDBOEK
TRAUMATISCHE
ROUW**
DIAGNOSTIEK en BEHANDELING

ONDER REDACTIE VAN JOS DE KEIJSER,
PAUL BOELEN & GEERT SMID

Boom

LINDA VAN DER GIESSEN
26-10-1986 † 10-08-2015

Na een volle werkdag als verpleegkundige in het TweeSteden Ziekenhuis in Waalwijk, stapt de 28-jarige Linda van der Giessen niets vermoedend in haar auto op het parkeerterrein van het ziekenhuis. Nog voordat ze kan wegrijden wordt ze door haar ex-vriend John F. neergeschoten.

Anno 2001: Het gezin van der Giessen heeft drie kinderen. Rob, de oudste van 1984, Linda van 1986 en Susanne van 1988. Een gezellig, maar druk gezinnetje onder de hoede van Henny en Cor van der Giessen. Druk in de zin van werk, studie van de kinderen maar vooral in het verenigingsleven. Muziek, carnavalsvereniging, de hondenclub, scouting waar de kinderen op zaten, het was een druk leven van Henny en Cor. Op vrijdagavond 5 januari 2001 gaat Henny 's avonds nog even weg. "Houdoe tot straks," roept ze. Echter straks blijkt voor eeuwig.

Ze komt op die avond op een provinciale weg in botsing met een tegenligger, uit onderzoek blijkt dat ze in de berm terecht komt en door een stuur correctie op een tegenligger botst. Van haar stationwagen blijft niks meer over. Ze is op slag dood. Daarna breekt er een moeilijke tijd aan voor het gezin. Nu Hennie, en mama voor de kinderen, er niet meer is.

In 2003 slaat het noodlot wederom toe, er ontstaat in één van de slaapkamers brand door kortsluiting en bijna de hele boven verdieping gaat in vlammen op. Na een paar maanden kunnen ze weer terug hun woning in.

In 2005 slaat echter het noodlot weer toe. Linda die als passagier in de auto zit bij een vriendin rijdt op een doorgaande weg tegen een boom. De vriendin komt er nog goed uit maar Linda raakt zwaargewond. Na maanden van revalideren komt ze er toch weer goed uit. "Door alle tegenslagen zijn we altijd elkaar blijven steunen. Ondanks de buitengewoon moeilijke tijd", zegt Cor.

Voorjaar 2015: De kinderen zijn bijna allemaal uitgevlogen. Alleen Susanne woont nog thuis. Rob is zelfstandige in de agrarische sector en Susanne werkt als pedagogisch medewerkster.

Linda heeft een drukke baan als verpleegkundige, naast het moederschap van de dan 4-jarige Jeremy. Het zoonkje heeft ze met Edwin, haar dan inmiddels ex-vriend die in Tilburg woont. Zelf woont Linda in Zevenbergen en heeft met de vader van Jeremy een zakelijke relatie. Jeremy woont bij Linda, maar ziet zijn vader regelmatig.

Linda was lid van een sportschool en heeft daar John F. leren kennen. Na een klein jaartje beëindigt ze de relatie met John, omdat ze erachter komt dat hij niet alleen een relatie met haar heeft, maar ook met anderen.

John kan dat heel slecht verkroppen en valt haar bij herhaling lastig, stalkt, stuurt e-mails en belt haar voortdurend en bedreigt haar zelfs. Inmiddels heeft ze bij de politie hiervan aangifte gedaan en meerdere keren gemeld dat hij haar lastig valt. Ook laat ze de politie weten dat John F. over een vuurwapen beschikt en zij zich ernstige zorgen maakt. Ze vervangt de sloten en probeert elk contact met hem te vermijden. Ze wordt bang van hem en vindt steun bij een andere sportschoolbezoeker, Bas M. Hij neemt haar onder de hoede en het stel wordt close met elkaar, wat wellicht de irritatie van John F. doet toenemen.

Op haar eerste werkdag, na haar vakantie, als verpleegkundige op de afdeling plastische chirurgie, gaat het mis. Op het eind van haar werkdag stapt ze even na 17.00 uur in haar auto. Voordat ze het beseft staat John F. achter haar auto en lost drie schoten op haar. Om er zeker van te zijn dat zijn daad effect heeft schiet hij van de zijkant nog een keer op haar in. Levenloos laat hij haar daar achter en snelt weg. Niet lang daarna wordt hij al opgepakt. Het dossier dat van hem bij de politie lag was een niet te missen leidraad naar een mogelijke verdachte.

Een telefoontje van Edwin naar Susanne, brengt de familie in beroering. Edwin heeft gehoord dat er een vrouw is neergeschoten op het parkeerterrein bij het ziekenhuis van Waalwijk. Aangezien hij ook weet heeft van de bedreigingen aan zijn ex, vreest hij of het met elkaar te maken heeft. Susanne belooft Edwin terug te bellen als ze Linda had gesproken. Susanne belt en belt, Linda neemt niet meer op. Rob is er inmiddels ook. Als de familie daarop de tv aanzet komen er via het NOS Journaal beelden binnen dat de vrouw in kwestie gereanimeerd wordt. De angst slaat hun om het hart. Cor belt met de politie en na veel gehannes van wachten en doorverbinden krijgt hij te horen dat er een eenheid naar hen onderweg is. De twee gearriveerde agentes zijn heel duidelijk. Linda is doodgeschoten en uit voorzorg dient de familie zich uit het ouderlijk huis te verwijderen. De politie is niet zeker of de familie, na de aanslag op Linda, daar nog wel veilig is. Voor de zekerheid worden ze ondergebracht op het politiebureau.

Ondanks alle vraagtekens weet de familie één ding zeker: John F. is de dader, dat kan niet missen. Linda had namelijk geen enkele vijand dan wellicht haar gefrustreerde ex-vriend. Die nacht in de kantine van het politiebureau te Roosendaal is slopend voor Cor, Rob en Susanne. Vragen en nog eens vragen maken het drietal alleen maar ongeruster. Tegen vijf uur in de ochtend mogen ze daar weg omdat ze elders, bij vrienden, onderdak kunnen vinden. Cor zegt: "Ik heb daarna nog een paar uurtjes geslapen maar dat was niet de moeite". Intussen is John F. in hechtenis genomen.

"Die eerste week is vreselijk", zegt Cor. De kleine Jeremy moet verteld worden dat hij geen moeder meer heeft. Susanne neemt die moeilijke taak op zich en weet het de 4-jarige op een simpele manier helder te maken. In haar achterhoofd speelt dat haar zus eerder heeft gezegd dat wanneer haar iets zou overkomen de jongen naar haar zou gaan. "Opa ik wil bij jou blijven", zegt het jochie in al zijn onschuld. Maar alles pakt anders uit. Nog voordat Linda begraven is bemoeit Jeugdzorg zich met de zaak, omdat Jeremy voor de wet wees was geworden. Zij oordelen daarom dat Jeremy in eerste instantie in een pleeggezin dient te worden opgenomen omdat Linda de enige was die het gezag had over Jeremy. "Dat gebeurt niet", is de reactie van Cor, "Laat hem dan eerst maar eens bij zijn vader blijven", vindt hij, in afwachting van verdere ontwikkelingen. Omdat Linda geen testament heeft kan de familie de voogdij/gezag van Jeremy echter niet opeisen, iets wat ze tot de dag van vandaag zeer betreuen. Mondelinge afspraken met Linda worden uiteraard door de wet als niet geldig verklaard.

Op woensdagavond wordt het lichaam van Linda vrijgegeven. De familie gaat naar Breda om haar te identificeren. Uiteindelijk wordt Cor daartoe als eerste uitgenodigd. "Ze was in Rijswijk (NFI) onder handen genomen", vertelt Cor. "Toen ik haar zag liggen onder het laken, alleen haar hoofd was niet bedekt, zag ik direct de kogelbeschadigingen. Dat heeft me flink aangegrepen. Als ik langs dat mortuarium rij, waar ik regelmatig kom i.v.m. mijn werk, vanaf een bushalte kijk ik zo die straat in, zie ik dat telkens voor me. Dan komt dat beeld weer naar voren".

"Het was een lieve ondernemende meid", zegt Cor. "Ze wilde er goed uit blijven zien, ze sportte daarom regelmatig, werkte hard, zorgde goed voor haar zoontje, ging graag op reis en was goed voor iedereen. 'Pa je moet weer eens gaan schilderen en je tuin ziet er niet uit'", vertelt Cor met een glimlach hoe zijn dochter hem aanmoedigde om dingen te doen.

"De dood van Linda heeft ook voor het personeel van het ziekenhuis grote impact gehad om zo een collega te moeten verliezen. Zeker voor de collega's die haar hebben proberen te redden. De afdeling waar Linda werkte is toen de hele week gesloten geweest. Ook heeft het ziekenhuis in die week een bijzonder mooie herdenkingsdienst gehouden voor Linda. Veel ziekenhuizen alsmede het bedrijfsleven hebben hun steun betuigd aan het TweeSteden Ziekenhuis".

"Intussen is er een heel gesteggel over dat men de politie wil aanklagen omdat ze zo nalatig zijn geweest", gaat Cor verder. Met 'men' bedoelt hij de vader van Jeremy. De politie heeft namelijk (zelf)onderzoek laten doen naar het totale dossier omdat men van vele kanten commentaar krijgt. De commissie-Eenhoorn concludeert inderdaad dat er een inschattingsfout gemaakt is in het beschermen van Linda van der Giessen. 'De urgentie om op te treden heeft men onvoldoende ingeschat' is de hoofdconclusie. Achteraf blijkt dat meerdere dames die een relatie met John F. hebben gehad, bij de politie melding hebben gemaakt van bedreiging. Met name de vader van Jeremy wil zich hard maken de politie voor het overlijden van zijn ex verantwoordelijk te stellen.

"Toen ik in de gaten kreeg dat de Telegraaf melding maakte van -de nabestaanden klagen de politie aan- heb ik ze gebeld. Op de vraag van weet U wie de nabestaanden zijn, zei de redacteur: "Nee".

—
Linda kon goed schrijven, vaak schreef ze haar emoties van zich af en zette het op papier. Ze maakte de mooiste gedichten en verhalen. Hieruit blijkt ook hoe verschrikkelijk ze haar eigen moeder miste, nu ze zelf 4 jaar moeder was van haar zoontje. Dit gedicht had Linda in de zomer van 2015, dus vlak voor haar overlijden geschreven;

*Gedurende de normale dagen
Waar in de wind, regen en zon zich laat zien.
Werken en in de file klagen
Plannen van roosters en opvangdagen
Wat eten we vandaag en hoe maakte jij dat klaar.
Het even te druk is om mij heen,
Lachend aan het schoolplein sta
Van mama tot operatie assistent
De kamerdeur weer een tekening telt
De dag waarop ik zit in de zon en
Jeremy met bellen blazen de ramen vult
Met nog meer kringen van het leven
Kijk ik omhoog en vraag me af waar je bent gebleven
De wolken voegen zich samen een straal zon komt er door
heen, je bent nooit alleen.
Gedurende de normale dag, mis ik het meest jouw lach.
Dat nuchtere steuntje in de rug dat zegt :
"kom vlug, ga mee wandelen met de honden in het bos.
Wat je niet veranderen kan.. laat het los."
Voel jouw energie in mij.
Verleden en toekomst lijken ineens heel ver.
Het heden is wat telt. Het heden met mijn kleine Jer.*

PELGRIMAGE NAAR LOURDES met PSG en Fonds Slachtofferhulp

“Ik heb gezegd: ‘Ik ben de vader, dus nabestaande, en doe daar niet aan mee’, Linda krijgen we er toch niet mee terug. Zo iets geeft zoveel onrust en dat gaat jaren duren, intussen zit je je op te vreten. Nee, dat is niet wat we willen. Wij willen rust. We hebben al zorgen genoeg, ook om mijn kleinzontje. Het ene litteken is nog niet genezen of er is weer een nieuwe wond. Dus ik ga dat soort dingen niet opzoeken. Ook omdat het juridische gedeelte nog niet was afgerond, kregen wij het advies de media niet teveel te benaderen.”

In oktober 2016 is de rechtszaak geweest en heeft de rechter vonnis uitgesproken. Moord met voorbedachten rade: tien jaar celstraf en tbs. De zaak loopt nu in hoger beroep in Den Bosch. Voorlopig zit hij opgeborgen. We hebben genoeg aan onszelf en dat gaat prima! We hebben een fantastische band met elkaar. Dat is gegroeid bij de dood van mijn vrouw en we ervaren het nu weer bij het gemis van Linda. We zijn er altijd voor elkaar als we iets nodig hebben. Ik heb maar te kikken en ze staan voor me klaar. Kijk dit gedicht heb ik op de Memory-site van Linda gezet; ik weet niet wie de maker is maar vind het mooi. Ik mis haar nog iedere dag”.

Gedicht Cor:

*mijn lieve kind
jij was een kostbaar geschenk
geschonken door het leven
een warme bron
van vreugd en energie
ik koester jou in mijn hart
maar met jouw dood
is het moeilijk leven
mijn lieve kind
rust zacht in 't vredig hemelland
wijs mij de weg naar de zon
zodat ik kracht en rust kan vinden
om verder te leven ; in gedachten
in gedachten; met jouw warmte bron*

Je vader (auteur onbekend)

Op de kast in de kamer bij Cor staat o.a. de foto van Linda, met daarvoor een bronzen kunstwerk met kaarshouder –open gespreide handen– waarin een klein beetje as van Linda wordt bewaard. Hier wordt vaak een lichtje aangestoken om Linda te herdenken.

Een ‘greep’ uit het een verslag van de pelgrimstocht naar Lourdes van Wicky van der Meys die met negen anderen en begeleiding van 26 tot en met 30 september 2018 heeft plaatsgevonden. De pelgrimage is georganiseerd door de stichting PSG (Pelgrimage slachtoffers Geweldsmisdrijven) en is een samenwerking tussen het Fonds Slachtofferhulp, Wanda Beemsterboer en de stichting VNB.

Dag 1. Woensdag 26 september

Het is 7 uur als wij elkaar op Schiphol voor het eerst onder het genot van een kop koffie aantreffen.

Na een goede vliegreis en een mooie tocht met de bus rijden de Pyreneeën indrukwekkend op. Tussen deze bergen ligt één van Europa’s grootste wonderen verscholen, Lourdes en de grot waar Maria maar liefst achttien keer zou zijn verschenen aan Bernadette, maar er was niemand die haar geloofde. Sinds die verschijning in 1858 is Lourdes veranderd in een plek die door zes miljoen pelgrims ieder jaar wordt bezocht.

Wij zijn hier niet de enige Nederlandse pelgrimangers, via de VNB zijn hier meer dan 239 reizigers aanwezig verspreid over 5 hotels.

Deze eerste dag heeft mij nu al enorm geraakt. In onze groep variërend van 17 tot ongeveer 75 jaar (leeftijd telt hier niet) zie je de herkenning in elkaars ogen, terwijl we nog niet eens aan elkaar verteld hebben wat we hebben meegemaakt.

Dat deze plaats een wonder is, is voelbaar in alles wat je ziet en aanraakt. Meerdere keren heb ik tranen moeten weg slikken door wat hier gebeurt rond de grot waar ooit een eenvoudig boerenmeisje, Maria mocht zien en waar een wonderbaarlijke bron is ontstaan waar mensen genezing hebben gevonden .

Dag 3. vrijdag 28 september

Diep geraakt zit ik na een wondermooie dag in m’n hotel kamer en probeer de juiste woorden te vinden voor deze zonnige dag die begon met een mis op de plaats waar Maria aan Bernadette verscheen en vanavond op indrukwekkende wijze eindigde met een lichtprocessie waarbij mensen uit heel de wereld met een kaars in de hand rond het heiligdom liepen en " Ave Maria" zongen. Het voelde voor mij of de hemel de aarde raakte, een verbinding vanuit liefde voor alles wat leeft. Wat hier in Lourdes met ons gebeurt, ver weg van Nederland, is onbeschrijfelijk .

Vanmiddag hebben wij de kruisweg met elkaar gelopen.

De religieuze verhalen waren verweven met teksten die iedereen herkent die iets afschuwelijks in het leven mee moeten maken (daarvoor hoef je geen kerkelijke achtergrond te hebben).

Wij mochten gedichten of teksten aandragen en deze tussen de teksten, liedjes en gebeden door zelf voorlezen. Hierdoor werd het ook "onze" kruisweg.

Met een hart vervuld van vrede ga ik nu slapen, dankbaar dat ik de kans heb gekregen om met lotgenoten deze bijzondere reis te mogen meemaken .

(Er is weer een wondertje gebeurt vandaag, iemand had 6 weken een wratje, dat is nu weg na contact met het water uit de bron)

Dag 4. Zaterdag 29 september

Vandaag hebben we tijd voor ons zelf. De VNB biedt een aantal mooie excursies aan. Ook zijn er prachtige wandelroutes in en om Lourdes. Inmiddels hebben we een groepsapp. Het wordt een dag waarin we, ook al doen de meesten van ons iets anders, contact met elkaar houden doordat we elkaar via WhatsApp leuke berichtjes en foto's sturen. Het is heel bijzonder hoe we in die paar dagen een meer dan warme band met elkaar voelen.

Tijdens mijn excursie door de ruige Pyreneeën met zijn gletsjers en de hoogste watervallen van Frankrijk kom ik bij een kerkje op de weg naar Santiago de Compostela, enkele lotgenoten uit onze groep tegen, ik voel hoe mijn hart een sprongetje maakt als ik hen zie.

Aan het eind van de middag loop ik ons hotel in en tref een deel van de groep gierend van het lachen in de lobby aan. Even afstand van elkaar nemen zorgt ook dat we met nieuwe verhalen weer bij elkaar komen.

Vanavond zijn we met een klein groepje de berg tegenover het heiligdom opgelopen om in het donker zwijgend langs de staties te lopen. Alleen een kaars verlicht het pad door de duisternis, een telefoon beschijnt de prachtige beelden. Beneden ons zien we de lichtjes van de honderden kaarsjes en hoor je de mensen zingen die in de lichtprocessie lopen tot we op een punt komen dat we zelfs de "ave Maria's" niet meer kunnen horen. Dit spontane idee staat eigenlijk niet in het programma maar wat voelt dit zwijgend samen zijn goed!

Dag 5. Zondag 30 september

Vandaag de laatste dag van het programma. Dat deze dagen zo grandioos verlopen zijn komt door de zorg waarmee we door onze 5 begeleiders omringd zijn. We konden wegkruipen onder "een warme deken" als het teveel werd.

Dan volgt in het donker, op de brug, achter het heiligdom het moment waar we 5 dagen naar toe hebben gewerkt.

Ons is gevraagd om de afgelopen 5 dagen op onze weg door Lourdes iets te vinden wat we op deze laatste avond symbolisch achter willen laten in de snel stromende rivier .

Voor de een is dat een steen, de ander een verrot stuk schors, of papier en ook heeft iemand een vliegtuigje gevouwen van een brief voor haar kind, zij zegt vleugels te hebben gekregen.

We vormen een halve cirkel tot aan de leuning van de brug, één voor één lopen we in het donker naar voren en staan tegen de rand.

Op de oever verderop flakkeren de honderden kaarsen die pelgrims achter gelaten hebben, achter ons rijst steil en hoog boven ons uit het verlichte heiligdom op, gebouwd op een sterke rots

We spreken ieder op onze eigen wijze de woorden uit. De een klinkt kwetsbaar, de ander is boos, of heel verdrietig. Het gaat over dat, wat we

hier, op deze magische plek, willen achterlaten. Toch hebben we allemaal één ding gemeen, zodra we met een grote boog de beweging maken waarmee we het voorwerp weg willen gooien zien we een enorme kracht waarmee dit gebeurt. Niemand heeft om pijn gevraagd maar ook niemand wil zo verder gaan. Allen hebben we onze verlangens waarmee we onze weg door het leven willen vervolgen. Wat gebeurd is kunnen we niet ongedaan maken wel kunnen we proberen om zo goed als het kan vooruit te komen. Een moeder spreekt voor het gooien uit dat de kracht van de rivier de scherpe kanten van haar "steen" moge afslijten. Net zoals de plons waarmee

het voorwerp het water raakt bij iedereen anders klinkt zo hebben wij gesterkt door deze ervaring inzicht in wie wij zijn en wat wij hier in het water van Lourdes hebben afgeworpen.

Wicky van der Meys

DIRK POST

19-03-1995 † 17-11-2009

De veertienjarige Dirk Post wordt op 18 november 2009 dood aangetroffen in het Urkerbos na een dag eerder als vermist te zijn opgegeven. De moord op Dirk was een van de geruchtmakendste in Nederland tot dan toe.

Het is dinsdag 17 november 2009 wanneer zus Babette (10) en broer Dirk (14), met elkaar aan de keukentafel zitten en met vriendjes en vriendinnetjes chatten en sms-en met de laptops die voor hen liggen. Ze communiceren onderling ook op die manier zonder met elkaar woorden uit te wisselen. Moeder Marian neemt afscheid van de kinderen omdat ze even weg moet en herinnert Dirk er aan dat hij tegen zessen bij haar zus moet zijn om op te passen. Dirk zegt, nauwelijks van zijn laptop opkijkend: “Nee Moe, dat vergeet ik niet, dag Moeeee”. De twee gaan met volle aandacht verder met hun elektronische speeltjes. Totdat Babette om een leuke smiley vraagt die Dirk regelmatig in zijn conversaties gebruikt. Maar –kind eigen- Dirk vindt dat niet nodig waarop het nodige gekibbel tussen de kinderen ontstaat.

Niet veel later staan er twee jongens voor de deur, Jelle Pieter (13) en Jacob (12). Jelle Pieter woont tegenover hen en is Dirks vriendje. Het gekibbel van broer en zus is al op de achtergrond geraakt wanneer Dirk met de twee jongens meegaat. “Doei, ik hou van jou”, zegt Babette tegen haar grotere broer waarop hij dit beaamt met: “Ik van jou!” Babette vermaakt die namiddag zich verder in haar eentje. De tienjarige weet dat wanneer het nodig is, ze zo naar oma kan die nog geen honderd meter verder woont. “Ik denk er nog vaak aan dat ik de laatste ben van onze familie die dit van Dirk heeft gehoord”, zegt Babette stilletjes terwijl ze terug denkt aan die laatste dag met haar broer.

Wanneer haar moeder rond zes uur weer thuis komt vertelt ze dat Dirk met de twee jongens is

vertrokken. Na een telefoontje begrijpt haar moeder dat Dirk niet bij haar zus is aangekomen om daar op te passen, zoals was afgesproken met hem. Enigszins gepikeerd vertrekt haar moeder snel weer om de honneurs bij haar zus voor een uurtje waar te nemen. Even na zeven uur is ze weer thuis en merkt ze dat Dirk er nog steeds niet is. Babette kan haar ook niet helpen en haar moeder besluit om de buurt weer in te gaan om te zoeken.

“Pas toen mijn moeder later weer thuis kwam en ik om een uur of half negen naar bed ging, merkte ik dat ik onrustig was. Ik kon niet slapen en had een raar gevoel dat er iets aan de hand was. Toen ik de andere ochtend wakker werd en beneden kwam met de vraag ‘Hoe laat is Dirk thuisgekomen’, zag ik dat mijn moeder schrok. Ik schrok net zo erg toen ik hoorde dat mijn broer nog steeds niet was verschenen. Ik moest naar school maar mocht van mijn ouders niets zeggen over het feit dat Dirk ‘kwijt’ was”.

Om half een komt Babette thuis van school en ziet dat er vrienden van haar ouders op bezoek zijn. Ze zoeken met haar moeder op de laptop of ze iets kunnen vinden van een berichtje van Dirk. “Ik hoorde dat ook de politie aan het zoeken is. Ik begreep er niets van, ook mijn ouders vertellen me niet veel en ik voel me wat verlaten. Er kwam een buurvrouw gehaast binnen met de vraag ‘of het klopt wat er op de site van de regionale krant staat’. Ondertussen ben ik onder een deken gekropen om de drukte te omzeilen maar ik hoor ze het duidelijk zeggen: ‘er is iemand gevonden in het Urkerbos’. Ik denk gelijk... Dirk!” Haar ouders moeten mee naar het politiebureau en ‘s avonds wordt Babette door een tante naar bed gebracht en getroost, weet ze nog. De donderdag is min of meer uit haar geheugen, wel weet ze dat haar opa Dirk moest identificeren. Woorden die ze niet kent en nauwelijks begrijpt. Wel duidelijk is het voor haar dat het inderdaad Dirk was die in het bos gevonden is en dus nooit meer terug komt.

Op de vrijdag, weet Babette nog, worden er drie verdachten aangehouden. “Raar, heel raar dat het jongens zijn die je kent. Jelle Pieter, de vriend en overbuurjongen van Dirk. Jacob, ook geen onbekende en Jaap die een paar maanden omgang had met Dirk. Die deed wel eens vervelend tegen mij en dan kwam Dirk altijd voor mij op en zei daar dus wat van door te zeggen dat hij normaal moest doen. Ook omdat ze woensdag nog zeiden dat ze Dirk niet meer gezien hadden vond ik het zo raar, ik kon het maar niet begrijpen dat ze dan toch opgepakt werden”.

“Ik heb er ook rare dromen van overgehouden en wat later zich uitbreidde met dat ik me vaak onveilig kan voelen. Niet altijd, maar het kan zo maar opkomen dat wanneer bij voorbeeld mijn ouders een weekendje weg zijn dat ik dan ineens bang ben”.

Van de stille tocht heeft Babette qua beleving niet zo veel meer in haar herinnering. Wel meer van de begrafenis. Mede ook omdat het zo ontzettend druk was. “Het was zo overweldigend voor me. Je snapt niet dat het allemaal voor je broertje is. Van de woorden van de dominee zou ik me niets voor de geest kunnen halen; alleen de sfeer van die dienst. Het was allemaal zo nieuw voor me en dan die politie er bij en mijn moeder zo verdrietig zien; het was allemaal heel raar voor me. Ik had eerder wel de begrafenis van mijn opa van mijn vaders kant meegemaakt, maar dat zei me allemaal niet zo veel omdat ik toen een paar jaar jonger was. Maar toen Dirk onder de grond verdween vond ik het vreselijk.”

“Ik heb veel gehuild in die tijd; ik voelde meteen dat ik enig kind was, zonder broer. Mijn grote broer Dirk waarmee ik alles besprak en deelde, was er niet meer. Ik was nog de enige. Dat voelde leeg en onwezenlijk. Gelukkig waren mijn vriendinnen lief voor me en ook mijn familie. Ik heb daar best veel steun gehad aan die zorgzaamheid van hen. Ik raakte ook erg gehecht aan de twee vrouwen van Slachtofferhulp. Die waren al van voor de begrafenis, zowat elke dag die week, aanwezig. Ook in de weken daarna hadden we vaak contact en in de loop van dat jaar is dat afgebouwd.”

“Mijn ouders hadden veel contact en steun aan de dominee. Daar heb ik in die eerste tijd ook baat bij gehad. Hij bracht heel veel rust in ons gezin en hij luisterde goed naar mijn gevoelens en ik had baat bij zijn adviezen. In de loop van het jaar (van jaren) heb ik moeite gekregen met het praktiseren van het geloof. Al ging ik bidden, ik voelde niet dat het mij steunde; ik voelde er niets bij. In het begin had ik daar schuldgevoelens over. Toen ik zo'n jaar of veertien was heb ik tegen mijn ouders gezegd dat ik er geen verbinding meer mee had. Weer wat later dat ik ook niet meer mee naar de kerk wilde. Mijn ouders hebben daar nooit kritisch op gereageerd. Men hoort hier in Urk nogal eens dat men dat niet accepteert en tot ruzie kan leiden. Ik heb daar gelukkig geen onmin over gehad.”

In 2012 is Babette geen enig-kind meer. Het gezin Koster wordt verblijd met de geboorte van Dorien. “Ik heb een geweldige band met mijn zusje en kan er echt van genieten. Ik doe zo veel mogelijk met haar”.

De rechtbank in Lelystad veroordeelt Jaap van der H. tot de hoogst mogelijke straf, een jaar jeugddetentie en jeugd-tbs. De rechtbank acht bewezen dat de destijds 15-jarige jongen de 14-jarige Dirk Post uit Urk heeft vermoord. Dat gebeurde niet in een „gemoedsopwelling”, zoals Van der H. zelf tegenover de rechtbank verklaarde, maar na een vooraf genomen besluit. Hij is met 47 messteken om het leven gebracht.

De twee medeverdachten uit Urk, (van 12 en 13) worden vrijgesproken. Zij hadden de moord niet kunnen voorkomen, oordeelt de rechtbank.

Inmiddels is het eind 2018 en is Van der H. al weer een paar jaar vrij. Het ene jaar van zijn veroordeling was in overeenstemming met zijn tijd in voorarrest. In totaal heeft hij door verlenging van de tbs, vijf jaar arrest gehad. Vijf jaar is hij onder de hoede geweest van deskundigen om zijn geconstateerde stoornissen te proportioneren en hem als zodanig weer op de samenleving voor te bereiden. Vanaf 2015 is Van der H. weer vrij man en woont kennelijk ergens in het midden van het land.

“Tot een aantal jaren na de dood van haar broer vindt Babette het niet gemakkelijk om over het verhaal van haar broer te vertellen. “Maar er over praten gaat steeds beter, je leert er mee te leven ondanks dat je het daarmee niet verwerkt. Ik heb een soort van chronische depressies (Dysthyme stoornis) die zo nu en dan erger kan zijn. Ik denk dat het vooral met Dirk te maken heeft. Op mijn veertiende levensjaar had ik er veel last van zodat ik onder behandeling bij GGZ terecht kwam. Na twee jaar therapie ging het gelukkig weer beter.

“Dirk was misschien wel meer vriendje dan broer voor me. We hadden het ondanks gekibbel prima met elkaar; hij kon nogal eens stoer doen voor zijn kleine zusje. Ik heb er mooie herinneringen aan. Echter er gaat geen dag voorbij dat hij niet automatisch in mijn mind komt. Dus als je nu aan me vraagt wat is de eerste herinnering aan mijn broer, is het de teleurstelling dat hij er niet meer is. Het gemis overheerst de mooie dingen.”

Babette is in september begonnen aan een HBO-opleiding in Amsterdam, Creative Business. Ze vertelt me dat ze zo een afspraak heeft met haar mentor. Ze wil hem vertellen dat ze de studie een jaar gaat uitstellen. “Vanaf het moment dat ik met die studie begon drukte het op me. Ik begon me steeds slechter te voelen. Voorheen zou ik doorgedaan zijn maar ik herken het, ik moet dat niet doen, wanneer ik doorga loopt het uit de hand. Ik haal het dit jaar toch niet, het moet eerst beter gaan met mijzelf. Ik zou graag weer onder behandeling willen maar er is een wachttijd van een half jaar. Ik vind het heel jammer van mezelf maar ik moet me er bij neerleggen.”

Ik neem afscheid van Babette en denk bij mezelf ‘zou Van der H. hier mee zitten wanneer hij dit zou weten? Dacht net niet. Wat een tegenstellingen toch in de positie van nabestaande versus veroordeelde.’

Rien Verbiest

IEDER ZIJN MENING

Dag Wil,

Het wordt weer tijd om onze gedachtewisseling voort te zetten, want als ik dit schrijf, is het nog net oktober, maar de Cocon verschijnt eind december en niet alleen regeren is vooruitzien: ook de Cocon vraagt dat.

Wij hebben prima burens, al komen we er eigenlijk alleen maar bij gelegenheden als een verjaardag of iets anders bijzonders. En we vinden het van weerskanten prima. Doet zich een noodsituatie voor of iets anders dringends, dan zijn we er voor elkaar.

Het was in de dagen nadat Maaïke was vermoord en dat dat een hectische tijd was hoeven we elkaar niet te vertellen. Op een gegeven moment moesten de enveloppen voor de rouwkaarten worden geschreven en daar heb je rust bij nodig. "Kom maar bij ons", zei de buurvrouw, "daar kun je rustig zitten". En daar ging onze jongste dochter met de moeder van een van Maaïkes

vrienden, naar de burens, met een pak enveloppen en kaarten bij zich.

Ik maak altijd van het voorbije jaar een fotoboek met de meest opvallende gebeurtenissen van dat jaar en van de gewone huis-, tuin- en keukenfeiten. En dit jaar werd toch wel heel erg beïnvloed door alles wat met het boek 'Een schaduw levenslang' te maken had. Je zou het een hoogtepunt kunnen noemen als het niet zo'n dieptreurige achtergrond had.

En jouw dochter Eveline heeft een boek geschreven. Is dat een hoogtepunt of niet?

Dag Paul,

Hoogtepunten en dieptepunten, ze kunnen soms samengaan. Enkele weken geleden werd ons zevende kleinkind geboren. Dat was zeker een hoogtepunt. Als ik dan dat kleine mensje in mijn armen mag houden, dan denk ik ook weer even aan de geboorte van Caroline. Hoe ontroerend mooi is zo'n klein nieuw mensje. Ontroerend ook door de kwetsbaarheid. Ze is nog volkomen afhankelijk van ons, ouders.

Wij zijn bereid om ons kind alles te geven wat hen tot een gelukkig mens kan laten opgroeien.

Tegelijkertijd begint na die geboorte dan meteen het leren loslaten. Het kind mag begeleid worden, maar onze liefde moet niet verstikken. Langzamerhand gaat ons kind haar/zijn eigen weg. Dat gaat met vallen en opstaan.

Als ze de deur uit gaan en zelfstandig worden hopen we, dat het leven hen gunstig gezind is. We blijven ze volgen maar nu niet meer van zo dichtbij.

Inmiddels weten we dat we overal beren op de weg kunnen tegenkomen. Pas op voor boze mannen, pas op voor agressie in de kroeg, pas op voor agressie in het verkeer. We weten dat in het donkere bos wolven lopen, die ons kind kwaad kunnen doen.

Dat kwaad is ons kind en ons toch overkomen. Daar mee te leren leven is de opdracht die we krijgen na de dood van ons kind. De lotgenoten weten hoe zwaar en donker die weg vaak is.

Het is weer bijna kerst. Hoe vier jij dat dit jaar Paul? Heb je een kerstgedachte in je hoofd die voor harmonie zorgt gedurende deze periode?

Mijn kerstgedachte is er een van vrede en vriendschap in de wereld met de hoop dat ook gedachten zich kunnen rondzingen en de harten van mensen kunnen bereiken. Daarbij heeft de roos die Caroline achterliet met de tekst:

'Geweld eindigt waar liefde begint' mij 22 jaar lang begeleid.

Hartelijke groet,

Wil

Rene Steegmans
01-01-80†24-10-02

Alan Roos
02-01-69†14-05-00

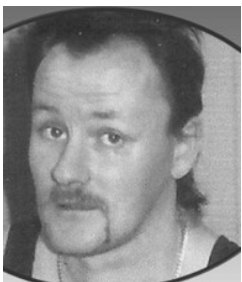
Nadina van de Ven
02-01-77†01-10-02

Angela Zwaan
03-01-80†08-06-07

Han Zantinge
04-01-66†06-04-97

Rinze v.d. Heiden
06-01-65†08-09-02

Mark White
06-01-71†22-09-96

Pepijn Zegers
07-01-04†24-02-08

Reinier Verbiest
09-01-69†19-10-94

Henriëtte Kamstra
11-01-51†13-11-94

Serge Heederik
13-01-71†25-05-96

Meindert Tjoelker
14-01-67†13-09-97

Dennis Bruns
21-01-88†13-01-17

Robert Gerritsen
26-01-84†04-09-16

Leon Rombouts
26-01-69†27-03-03

Helen Saarloos
26-01-70†06-02-99

Katja Suringa
26-01-69†27-03-03

Gonda Drent
27-01-66†12-12-96

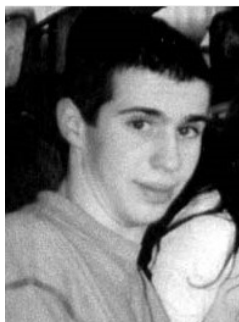
Kim Stoker
27-01-87†10-02-13

Benjamin Bogaard
29-01-79†31-08-96

Simone van Kleeff
30-01-74†25-06-05

Alexander dalla
Groce
01-02-76†17-10-98

Melanie Sijbers
04-02-91†07-09-06

Nick Bood
05-02-01†30-04-17

Pascal Keijzer
07-02-91†30-04-07

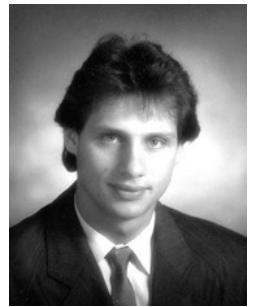
Nienke Hehir
08-02-87†06-05-11

Freddie Sloterwijk
08-02-67†25-08-15

Petra van den Berg
09-02-64†01-01-82

Wim Ender
10-02-64†28-03-95

Anneke v.d. Stap
11-02-83†11-07-05

Patricia Willems
11-02-71†28-04-13

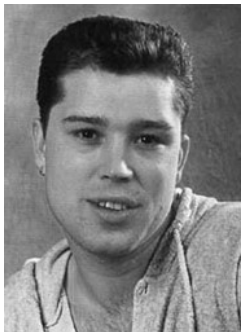
Léon Notenboom 12-
02-82†15-07-02

Martien v. d. Meijs
15-02-29†30-01-02

John Kleimeer
16-02-61†21-07-03

Bert Bons
17-02-69†24-01-96

Koen Buitelaar
17-02-88†07-03-10

Tessa Klaver
17-02-88†24-04-07

Heidi Goedhart
18-02-76†19-12-10

Dani Rozenboom
20-02-06†02-03-15

Juliette Bouhof
21-02-97†26-10-14

Guillermo Wendel
Olymph
22-02-78†01-11-09

Nargiz Achoendova
23-02-88†16-05-11

Antoinette
Akkermans
23-02-58†30-10-08

Dennis Borman
23-02-72†31-01-09

Michelle van Hooff
23-02-75†29-07-11

Suzanne Wisman
23-02-94†12-12-06

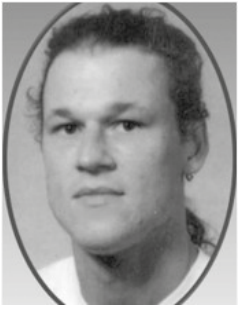
Brenda Searle
24-02-73†05-09-00

Henk Kolthof
27-02-67†07-01-14

Sjoerd Rutten
27-02-90†12-11-07

Stephen Metselaar
01-03-76†28-10-01

Piet van Harpen
02-03-23†16-01-03

Aart de Lang
2-3-1956†24-9-08

Ben Stubbe
02-03-49†10-02-04

Jeroen Dekkers
04-03-80†12-08-04

Shirley Hereijgers
04-03-78†02-05-97

Natasja Veenman
05-03-71†23-04-97

Maurice Luitwieler
08-03-74†20-02-93

Minke Kleimeer
09-03-93†21-07-03

Erik Jongepier
10-03-77†11-04-99

Nicky Verstappen 13
-03-87†10-08-98

Joël Bastiaans
15-03-86†28-02-10

Jeroen van Wamel
15-03-78†01-11-96

Emiel Pardijs
17-03-92†09-05-10

Annemieke van Dijk
18-03-96†02-07-13

Dirk Post
19-03-95†17-11-09

Judith Lute
23-03-68†03-01-95

Sasja Binja Schenker
25-03-67†12-07-01

Daniel van der
Meulen
28-03-72†15-01-00

LAAT IEDER UITSPREKEN, MAAR TREK JE NIET TERUG

Gerrit Oberink werd geboren op 18 augustus 1950 in Enschede. Hij werkte eerst als onderwijzer, ging later theologie studeren in Utrecht en werd in 1989

bevestigd tot hervormd predikant in Beerzerveld. Ds. Oberink stond daarna in het Friese Akkerwoude-Murmerwoude (1993) in het Zeeuwse Bruinisse (1999) en in zijn laatste ambt op Urk van 2005 tot 2015. In november 2009 wordt hij betrokken bij de moord op zijn catechisant Dirk Post. Een verslag van zijn ervaringen toen.

Een dag na de verdwijning van **Dirk Post** op 17 november 2009 op Urk, wordt door de familie van Dirk zijn hulp ingeroepen. Familie en vrienden voelen dat de wanhoop en chaos hen langzamerhand naar de keel grijpt. Hoe verrassend en onheilspellend de situatie op dat moment ook is, het was hem niet geheel onbekend. In zijn Friese periode was hij al betrokken geraakt bij 'Marianne Vaatstra', in augustus 1982 in Veenklooster. "Er zijn daar duidelijke leermomenten uitgekomen", vertelt Gerrit. "Als een organisatie goed loopt kun je meer aandacht hebben voor het persoonlijke", was onder andere een punt daaruit. Met dit weten treedt hij huize Koster binnen.

Marian Koster, de moeder van Dirk en zijn pleegvader Wim Koster, omschrijven de binnenkomst van de dominee als: "Van het begin af aan kwam er rust en waardigheid binnen, dat was wat we toen erg nodig hadden, rust".

"Op die woensdag dat mijn hulp werd ingeroepen waren ze aan het zoeken naar Dirk. Familieleden en vrienden enerzijds en de politie anderzijds. Er werd gemopperd van 'Dirk is weg en ze doen maar wat'. Dat vroeg om coördinatie, beide partijen hadden geen oog voor elkaar. Ik heb een ouderling met een Politie achtergrond bereid gevonden mee te assisteren. Hij is met de politie gaan praten waardoor er meer begrip en samenspel kwam." Overigens wordt er die middag een lichaam in het Urkerbos gevonden en wordt naar het Nederlands Forensisch Instituut vervoerd voor sectie. De politie kan en/of wil niet bevestigen dat het ook werkelijk Dirk betreft.

Op de donderdagavond, nadat het lichaam door het NFI is vrijgegeven, is identificatie een volgende te nemen horde. Dit kan men de ouders van Dirk, niet aandoen, is de algehele opvatting en Gerrit tezamen met de vaders van Wim en Marian kwijten zich van

deze zware taak. Marian en Wim de ouders, houden zich vast aan dat ene procentje, dat het misschien toch niet hun zoon betreft. Eenmaal terug bij de familie zijn er geen woorden nodig ter bevestiging; de terneergeslagen blik van de drie mannen maken vragen overbodig. "Je eigen emoties komen later wel, wanner je thuis op bed ligt", zegt Gerrit. Die nu naast het coördinerende er nog een taak bij krijgt: trooster van nabestaanden.

De inzet van familierechercheurs van de politie en medewerkers van Slachtofferhulp Nederland is eigenlijk de eerste aanzet tot een (meer) coördinerend team. Dat blijkt al snel wanneer op de vrijdag de drie jongens worden opgepakt waar Dirk afgelopen dinsdagnamiddag mee opgetrokken is. Jacob(12), Jelle Pieter(13) en Jaap(15). Urk is een hechte en gesloten gemeenschap. "Je hangt je vuile was niet buiten", weet Gerrit en "problemen los je zelf op en daar hebben ze geen autoriteiten bij nodig. Maar dit was groter. Urk is sterk christelijk georiënteerd, men treft er een groot aantal protestantse gemeenschappen. De drie opgepakte jongens brengen het dorp in verwarring; verdere coördinatie is vereist en er worden drie andere pastores ingezet voor de jeugdige verdachten.

De begrafenis van Dirk vraagt aandacht; inwoners van de gemeente en belangstellenden zullen zeker in grote getalen verschijnen. De media en de pers zal zich zeker laten zien. Klasgenoten van Dirk komen met de wens om een stille tocht te nog voor het weekend te houden. Dit alles vraagt om opschaling van de organisatie en het team wordt naast de Politie (familierechercheurs) en Slachtofferhulp, aangevuld met een vertegenwoordiger van Justitie, maatschappelijk medewerker, pastorale- en schoolvertegenwoorders en de burgerlijke gemeente. De ruimte en de middelen worden door de gemeente Urk -naar grote tevredenheid-aangeboden. "Ik was intussen een groot gedeelte van die week vrijgesteld van kerkelijke taken. Voor mij en mijn collega's was het noodzakelijk een vinger aan de pols te houden. Alle disciplines waren vertegenwoordigd.

"Iedereen de ruimte geven om te delen vanuit hun expertise. Elkaar uit laten spreken en naar elkaar luisteren" is het advies hierbij van Gerrit. "Overdenk het gezegde en kom er desnoods later op terug maart trek je niet terug. In die zin waren we tolk voor het team en hoeder dat niemand buiten boord zou vallen. Als je geen structuur aanbrengt bij een zaak die zo in de belangstelling staat en waar nog zoveel vragen zijn, verdwaaal je compleet", zegt de dominee.

Ruim drie maanden komt het team met regelmaat samen. Het pastorale team acteert zelfs tot aan de rechtszaak -een klein jaar later- toe.

"Omtrent de opgedane ervaringen is uitgebreid geëvalueerd en dat heeft tot een draaiboek geleid wat aan de kerk is aangeboden", vertelt Gerrit met gepaste dankbaarheid. Daarop slaat hij gelijk echter de ogen neer.

Zijn herinneringen gaan uit naar zijn eigen catechisant, Dirk. “Net nu het weer zo goed ging met die jongen. Een paar maanden eerder zat hij vast in zichzelf. Hij was in de ban geraakt van een computerspel waarbij bonussen te verdienen waren ten opzichte van medespelers. Het spel kon fortuinlijk zijn en Dirk raakte er aan verslingerd. Hij verwaarloosde huiswerk, buitenspelen en het had effect op zijn directe omgeving vanwege de druk van het ‘verlies’ wat dit spel hem opleverde. Totdat hij het van zich afwierp. Een week voor zijn dood had hij zijn mentor verteld dat hij er geen zin meer had. Zijn prioriteit was vanaf dat moment weer het gezin en zijn school. Na de laatste catechisatie van Dirk, kwam Oberink hem nog tegen. ‘Hai dominee, tot volgende week’, waren Dirks laatste woorden naar ons”, vertelt Gerrit met vochtige ogen.

De rechtbank in Lelystad heeft de 16-jarige Jaap van der H. veroordeeld tot twaalf maanden jeugddetentie, met aftrek van voorarrest. Daarnaast is Van der H. veroordeeld tot gedwongen behandeling in een inrichting voor jeugdigen. De rechter achtte overtuigend bewezen dat hij Dirk opzettelijk en met voorbedachten rade om het leven heeft gebracht. Van der H. stak de jongen met 47 messteken dood. Tijdens het steken heeft hij tijd gehad om over zijn handelen na te denken, maar desondanks is hij doorgegaan, aldus de rechter.

Voorafgaande tijd aan de rechtszaak heeft verdachte echter steeds ontkend iets met de dood van zijn vriendje te maken te hebben. Bijna een jaar blijft hij ontkennen. Dan pas wekt hij bij zijn advocaat de indruk dat hij handelde omdat een macht hem er toe dwong. Het geheel had langzamerhand een demonisch karakter gekregen. Ook omdat er onder de jongens sprake was van spirituele handelingen als ‘glaasje draaien’. De rechtbank acht de kans op herhaling groot als Van der H. niet behandeld wordt. Gerrit Oberink toont zich bezorgd wanneer hij zegt: “Inmiddels is Jaap vrij. In het demonische wat hem er toe aanzette, geloof ik. Het is zeker mogelijk en dat is eng. Zeker omdat hij nog steeds het vermogen heeft om zich als vriendelijk en probleemloos iemand voor te doen. Hij kan zo ontzettend goed manipuleren. Zijn laatste woord bij de rechtbank was: ‘Ik weet niet wat ik zeggen moet. Er is iets vreselijks gebeurd, ik heb mijn beste vriend verloren en heb geen afscheid kunnen nemen’. Dat kinderen dit doen en dat een kind dit kan overkomen; kinderen dóór kinderen, geeft totale verslagenheid in de gemeenschap en doet vervreemding van en naar elkaar.”

Rien Verbiest

De moord op **Jesse Dingemans** is een geruchtmakende moord die plaatsvond op 1 december 2006. De achtjarige scholier Jesse Dingemans wordt door juf Ilona met ernstige verwondingen aan de hals aangetroffen in een klaslokaal van basisschool De Klim-Op in Hoogerheide, nadat ze hem naar boven had gestuurd om puzzels te halen. Hij overlijdt korte tijd later. De 22-jarige Julien C. uit Hoogerheide wordt later die dag aangehouden als verdachte en wordt uiteindelijk veroordeeld tot elf jaar en zeven maanden celstraf en tbs.

Pastor Staps leidde de herdenkingsdienst en de uitvaartmis. Hij verteld dat hij ten overstaan van iedereen - familie, vrienden, burens, klasgenootjes, inwoners van Hoogerheide - vooral heeft geprobeerd 'om recht te doen aan hun verdriet, aan de boosheid, de woede en de machteloosheid'.

1 december 2006. Jo Staps treft voorbereidingen voor zijn aanstaande pensioen. Een paar mensen waarmee hij heeft samengewerkt zijn bij hem thuis uitgenodigd in verband met dat naderende pensioen. Wanneer hij daartoe op die vrijdag wat boodschappen doet gaat zijn telefoontje af en krijgt hij het vreselijke nieuws te horen: een toedracht in zijn parochie op een school waarvan Jo tevens in het schoolbestuur zit. Hij laat de boodschappen voor wat het is en spoedt zich naar Hoogerheide waar zich inmiddels een crisisteam heeft gevormd.

Nadat Jo zich in het crisisteam heeft voorgesteld én de vraag gesteld heeft wat hij kan betekenen, blijkt al snel dat de daar levende vraag van ‘hoe gaan we opvang regelen’ een item is dat past bij zijn achtergrond. Jo gaat met die groep in gesprek. Dezelfde vrijdag nog wordt er een bijeenkomst voor de ouders van de klasgenoten van Jesse georganiseerd omdat op radio en tv dingen worden verteld die niet allemaal juist blijken te zijn. Daarover moeten de betrokken ouders eerst geïnformeerd worden. De schoolleiding, de politie en het OM verduidelijken de situatie voor zover dit dan mogelijk is.

Die vrijdag spreekt Jo ook de ouders van Jesse en vraagt of ze kunnen instemmen met een ‘herdenkingsdienst’ op de zondag. Het paar stemt in maar laat weten dat ze vooralsnog denken daarbij niet aanwezig te zullen zijn.

Op zaterdag wordt op school een bijeenkomst gehouden voor de klasgenootjes van Jesse en hun ouders. Die dag wordt het condoleanceregister al door honderden mensen getekend dat in het gemeentehuis in Hoogerheide ligt.

Vrijdag avond laat thuisgekomen, schrijft Jo zijn belevingen en gevoelens direct op. Het wordt de basis van zijn inleiding op zondag.

Op de zondag melden zich naar verwachting meer mensen dan de kerk kan huisvesten. ‘Geen kerkelijke dienst met een kerkelijke insteek maar een uitnodiging voor een laagdrempelige bijeenkomst om niemand uit te sluiten’, vertelt Jo over de aard van de bijeenkomst. ‘Een bijeenkomst om met zijn allen te zoeken naar antwoorden die er mogen zijn, waarmee de ouders van Jesse akkoord zijn gegaan.

Door het crisisteam was al rekening gehouden met een enorme belangstelling. Hoogerheide is een relatief kleine gemeenschap waardoor de belangstelling en het medeleven groot is. De brandweer is echter resoluut in het aantal bezoekers wat de kerk zou mogen betreden. Met de hulp van KRO weet Leo Feijen een straalverbinding te regelen om alle bezoekers extern op een groot scherm getuigen kunnen laten zijn van de herdenkingsdienst. In de Onze Lieve Vrouw Hemelvaartkerk wonen 450 mensen de dienst bij en zegt Jo: “De ouders van Jesse waren er bij”! Voor het grote beeldscherm in de sporthal zijn 1100 plaatsen beschikbaar; de hal zit tot aan de laatste plaats (over)vol.

Jo spreekt de aanwezigen in de kerk en in de sporthal van Hoogerheide toe en iedereen luistert in stilte. Woorden worden gesproken, een gedicht wordt gelezen; woorden die, steun bieden die verzachten en verbinden. Hij roept op om elkaar vast te houden en stil te zijn, naar elkaar te luisteren. [zie blz. 193, woorden zoeken, uit *Leven met de dood*, Leo Fijen]

De omgebrachte kleine Jesse brengt de hele samenleving van Hoogerheide in al haar kwetsbaarheid en verdriet samen. Direct na de dienst verzamelt zich eenieder om in een stille tocht naar de basisschool te gaan, er bloemen, knuffels en bliken van medeleven neer te leggen. Hoogerheide is ziek van verdriet en men rouwt samen.

In de loop van de week die volgt wordt Jesse na een sobere maar indringende kerkdienst in kleine kring begraven. Daarmee is de betrokkenheid van Jo niet teneinde, hij blijft als pastor met het gezin van Jesse verbonden. Dat waren we al bijna vergeten, maar Jo ging toch met pensioen? Jawel, Jo gaat inderdaad met pensioen als pastor/teamleider van de parochie. Op 27 januari 2007 wordt hij bij zijn afscheid in de kerk van Hoogerheide benoemd tot lid in de orde van Oranje-Nassau.

Jo ziet het als zijn taak om de familie te blijven begeleiden. “Althans, als je zegt dat je ze begeleidt dan trek je het naar jezelf. En dat is niet wat ik wil of voel. Ik heb een aantal jaren met Ingrid en Frank (de ouders van Jesse) en de grootouders opgelopen, meegelopen en naast hun mogen staan bij het delen van hun verdriet. Dan kun je veel als je vertrouwen krijgt. Een van de fundamenteelste kenmerken van het geloof is trouwens vertrouwen. En dat was er – wederzijds.

“Ik had zo’n vijftien jaar pastoraal werk gedaan in het ziekenhuis. Vele diverse acute situaties komen daar voorbij: opnames ten gevolge van noodlottige ongevallen, opnames op intensive-care waar je bij gevraagd of geroepen wordt, enz. Plotsklaps sta je met lood in de schoenen terwijl betrokkenen kennelijk iets van je verwachten. Die ervaring had ik bij me. Daardoor durfde ik me van het begin af aan over te geven en me te verbinden met dat wat komen ging. Zo heb ik mijn taak verstaan en ben ik naar de ouders gegaan, durfde vertrouwen op de ontmoeting en wat zich zou voordoen”.

”Ik ben nog heel vaak bij Ingrid en Frank langs geweest”, zegt Jo. ‘Een kleine vijf jaar heb ik het gezin regelmatig bezocht totdat we tegen elkaar konden zeggen: ‘We sluiten het af, het is goed geweest en we weten elkaar te vinden. We spraken de hoop uit elkaar zo nu en dan eens te ontmoeten, en dat gebeurde ook. Zo nu en dan is er contact, ja. Het is een leuk gezin zonder spanningen en ik vind het prettig hen zo nu en dan te mogen treffen”.

Op mijn vraag aan Jo of hij nog een goede raad heeft voor hulpverleners in gelijkwaardige situaties als deze, antwoordt hij bedachtzaam: “Dat je vooral moet proberen naast mensen te lopen en niet vooruit te lopen. Geen antwoord willen geven op vragen die nog niet gesteld zijn. Houdt de boodschap nog even voor je die je misschien meent te moeten brengen....ga niet de predikant uithangen. Wees er alleen maar voor ze. Gewoon.”.

Onderweg naar huis denk ik als gewoonlijk over zo’n gesprek na. Ik, zelf gepensioneerd, vraag me af...Een pastor met pensioen? Tja, het zal wel, ieder werkende mens, in een betrekking en/of aanstelling, komt eens aan zijn pensioen toe. Maar een pastor? Pastor Jo....volgens mij zou hij dit zo weer doen. Klaar staan daar waar het nodig is en vertrouwen hebben op... vul het nou maar niet in. Geef je over en vertrouw maar.

Rien Verbiest

*Heb een glimlach voor je naasten,
pelgrims, zoekers zoals jij.
Toorn kan slechts het leed vergroten;
Vriendelijkheid is artsenij.
laat de eg niet zwaarder schijnen
Door je boos gezicht –
een goed woord, een milde glimlach
maakt heel wat lasten lichter.*

E. Wheeler-Cox

OKTOBERSCHRIJF

Voor mij staan de eerste drie weken van oktober in mijn tijdsysteem als weerbarstig te boek. Enige uitleg is hier uiteraard geboden. Reinier is door een Hamasmafkees samen met 22 andere onschuldigen de dood ingejaagd op 19 oktober 1994. Het is inmiddels al weer 24 jaar geleden en de tijd heelt niet echt, maar heeft mij in de loop van de jaren een andere kijk op het leven en de daaraan onvermijdelijk op volgende dood, gegeven. 'Hoe ouder je wordt hoe meer je er mee te maken krijgt' is wellicht een dooddoener, maar toch. Ook slechte én/of dramatische ervaringen horen nou eenmaal bij het leven. Als je maar oud genoeg wordt zal je rugzak er vanzelf voller mee geraken. Ik hoop na 24 jaar doorleving in alle eerlijkheid tegen u te mogen zeggen 'dat het bij het leven hoort', vergeef het me.

Terug naar oktober. Zoals gezegd zijn die drie weken weerbarstig. Niet dat het gelijk op de 1^e meet- of merkbaar is, neen. Maar het is als een griepje dat langzaam de kop op steekt. Een beginnende verkoudheid die je nog denkt te kunnen keren met een keertje goed doorslapen of zo. Maar eigenlijk is het nergens mee te vergelijken. Niet met een neerslachtigheid, gepaard gaande met de tijd van het jaar wanneer de bladeren gaan vallen. Niet met dat de dagen die korter worden. Niet met dat ik niet langer in een korte broek kan op de racefiets. Neen gewoon omdat 'oktober' op de kalender staat. De maand oktober met de onvermijdelijke voortschrijding naar de 19^e. Ik kan er niet omheen; het wordt vanzelf de negentiende. En dat schrijft. Elk jaar weer merk ik dat het schrijft. Gek, dat gaat dus zelfs na 24 jaar niet over, dat schrijven. Het hoogtepunt van het schrijven is de 19e en in twee, drie dagen daarna is het als vanzelf weer verdwenen. Gelukkig maar, één maal per jaar 19 oktober is meer dan genoeg.

Het verloop van deze drie weken -die door mij langzamerhand als een ritueel worden ervaren en gehanteerd- werd dit jaar enigszins verstoord. Ruim een week voor de fatale datum viel er namelijk een grote envelop bij me in de bus. Een envelop van uitgeverij Adveniat. U weet wel, de uitgever van 'ons' boek Een Schaduw Levenslang. "Documentatie wellicht van iets wat wordt uitgegeven", dacht ik wat afwezig, terwijl ik het terzijde legde. Ik had klus die dag, dus het komt vanavond wel.

Verbazing komt op mijn gezicht wanneer ik 's avonds de envelop openmaak. Er valt een brief en een kaartje uit. Een kaartje met de volgende tekst:

"Beste uitgever van het boek 'Een Schaduw Levenslang'. Graag zou ik u willen vragen mijn ingesloten brief aan de heer Rien Verbiest te adresseren en toe te sturen. Als dit vóór 19 oktober kan graag i.v.m. de overlijdensdatum van zijn zoon. Mijn dank hiervoor.

Met vriendelijke groet, Clemens Sticker.

Ik staar verwonderd naar het kaartje, Clemens Sticker, vraag ik me af en maak de brief snel open. Clemens blijkt een oud-medestudent te zijn van Reinier van de opleiding fysiotherapie in de jaren negentig. Ik citeer het begin van zijn brief: "Als woorden kunnen troosten, zo schrijf ik mijn kennismaking met Reinier hier neer. Ook mij geeft het troost. Zijn naam zal niet gewist worden zoals je merkt. Zo wil ik je mijn herinnering aan Reinier niet onthouden".

Oh wat schrijft het na die tekst! Ik voel de pijn in mijn binnenste terwijl ik haastig verder lees. Drie A-viertjes vol, met de hand geschreven tekst van een oud-collega van mijn Reinier. Die, mede omdat hij zo'n twintig jaar ouder was dan zijn gemiddelde klasgenoot, een ietwat beschouwende blik had over zijn metgezellen.

Drie kantjes helemaal vol geschreven met wetenswaardigheden, ondeugendheden, bezigheden, karaktertrekken. Grappige, bijzondere en wat al niet meer voor soort vertellingen over mijn Reinier. Hoe is het mogelijk. Mijn gedachten gaan naar Reinier wanneer hij vertelt dat Reinier met de bal aan de voet onstuitbaar over het veld raast...ik zie het zo voor me. Het is ook mijn ervaring, ik heb immers ook met hem gevoetbald. Zo volgen een aantal ervaringen en belevingen van Clemens elkaar op, zelfs met nieuwigheden voor mij. Wat een cadeau zeg. Vierentwintig jaar later uit het niets! Uit het niets? Neen zeker niet, het is Reinier zoals hij is, door een goed waarnemer neergezet omdat Reinier dat verdient. Een opsomming van pluspunten aan zijn adres. Clemens die dit kennelijk moet schrijven omdat het hem ook troost biedt in zijn nagedachtenis aan Reinier. Hoe mooi zeg.

Het schrijft me nog steeds maar tegelijkertijd voelt het als een cadeau. Een soort verjaardagscadeau, of als een soort kers op de schrijvende levenstaart. Het ritueel is dit jaar danig verstoord door die brief zeg. Ik laat nu al tranen en het is nog een week te gaan! Maar hoe welkom zijn die tranen! Hoe welkom zijn die woorden! Hoe welkom is de openbaring van Clemens voor me. Zijn laatste zin luidt: "verdriet delen geeft erkenning en verzacht de pijn". Daaruit blijkt dat oktoberschrijft toch een meer voorkomend verschijnsel is. Gelukkig maar; ik ben niet de enige.

Geweldig bedankt Clemens.

Rien Verbiest

Hoeveel recht heeft de emotie? Over de positie van het slachtoffer in het strafproces

Op 8 november 2018 werd door de NJCM-werkgroep strafrecht een seminar over de positie van het slachtoffer in het strafproces georganiseerd. Er is veel te doen over de positie van het slachtoffer in het strafproces. Van oudsher staat de verdachte centraal in ons strafproces, maar daar is sinds een aantal jaren een kentering in gekomen. Nu is er een conceptwetsvoorstel uitbreiding slachtofferrechten. Het wetsvoorstel heeft tot doel de positie van het slachtoffer in het strafproces te versterken en heeft verstrekkende gevolgen. Zo worden verdachten van ernstige zeden- en geweldsmisdrijven die in voorlopige hechtenis zitten, straks verplicht aanwezig te zijn op de terechtzitting en bij de uitspraak. Tevens komt er een beperkt spreekrecht tijdens de tbs-verlengingszitting. Het slachtoffer kan zich dan uitlaten over de bijzondere voorwaarden die aan de voorwaardelijke beëindiging van tbs met dwangverpleging kunnen worden verbonden. Zijn dit goede ontwikkelingen? Of wordt er voorbij gegaan aan een aantal fundamentele mensenrechten?

Diverse juridische experts en ervaringsdeskundigen kwamen gedurende het seminar bijeen om vragen vanuit mensenrechtelijk perspectief rond de positie van het slachtoffer in het strafproces te bespreken. Het debat met het publiek werd geleid door Folkert Jensma, Commentator Recht en Bestuur, van het NRC Handelsblad. Het seminar vond plaats in de Campus Den Haag van de Universiteit Leiden.

De emotionalisering van het slachtoffer heeft een gevaarlijke snelheid bereikt

Prof. dr. Henri Beunders, hoogleraar Ontwikkelingen in de Publieke Opinie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, beet het spits af. Beunders schreef een boek over de emotionalisering van het strafrecht: *Hoeveel recht heeft de emotie?*¹ Volgens hem is 'slachtoffercultuur' een beladen term. Het strafrecht is slachtoffergericht geworden en het spreekrecht is hier een uiting van. Hij vraagt zich af of we in onze democratie de term 'ernstig geschokte rechtsorde' nog wel kunnen scheiden van 'de publieke opinie'. Volgens Beunders wordt de ernstig geschokte rechtsorde door rechters gebruikt om in het vonnis de zwaarte van de straf extra te legitimeren. "We moeten ons afvragen wie die ernstig geschokte rechtsorde bepaalt. Is dat het dossier, het slachtoffer, de nabestaanden, de media of de samenleving?" Zijn stelling is dat de emotionalisering van het strafrecht een gevaarlijke snelheid heeft bereikt en gooit daarmee de knuppel in het hoenderhok. Hij schetst een aantal voorbeelden.

Het eerste voorbeeld heeft betrekking op het denken in twee groepen. Laatstgenoemd fenomeen is deze eeuw sterker geworden. Polarisatie en verharding alom. Verdachten zijn daders en daders zijn vijanden. De groepen komen niet nader tot elkaar. Een ander voorbeeld heeft betrekking op wetenschappelijk verkregen inzichten. Het onbeperkte spreekrecht zal de emotionalisering van het strafrecht versterken en zal de strafmaat die de afgelopen jaren is gestegen, verder verhogen. Amerikaans onderzoek wijst uit dat bij juryrechtspraak na emotionele toespraken van het slachtoffer, de straffen zwaarder uitvallen. Er is geen reden om aan te nemen waarom rechters in Nederland niet door deze slachtofferverklaringen zouden worden beïnvloed. Tenslotte stelt Beunders dat de verharding van het strafklimaat een extra zwengel heeft gekregen met het boek *Een kleine biografie van het straffen 2*, geschreven door prof. mr. M. Otte. Laatstgenoemde stelt in dat boek dat men terug moet naar de schuldcultuur. Straffen moeten volgens hem gestandaardiseerd worden en mogen lang zijn. Het grote bezwaar tegen de huidige ontwikkelingen is dat deze plaatsvinden zonder directe inspraak van het volk. De burgers moeten worden ingezet als dam tegen de populistische krachten die de overheid nu krijgt. Beunders sluit af met de opmerking dat hij de vraag: 'Hoeveel recht heeft de emotie' heeft opgeworpen omdat zijn zorg is dat onduidelijke termen als een ernstig geschokte rechtsorde schadelijk zijn voor de helderheid die de rechtspraak nodig heeft. Naar de mening van Beunders zijn er twee mogelijke oplossingen voor het besproken probleem, namelijk lekenrechtspraak en verzoening/vergeving.

Strijd met de onschuldpresumptie?

Prof. mr. Wouter Veraart, rechtsfilosoof aan de Vrije Universiteit Amsterdam, lichtte tijdens zijn lezing een aantal kritiekpunten toe. Het is de zorg van Veraart dat de 'eigen waarheid' van het slachtoffer, gaat conflicteren met de zoektocht naar de juridische waarheid die op datzelfde moment in de rechtszaal plaatsvindt. "Een aantal beginselen die daarbij van belang zijn, betreffen het beginsel van hoor en wederhoor, de onschuldpresumptie en het beginsel dat een verdachte niet verplicht is om mee te werken aan zijn eigen veroordeling. Het spreekrecht interfereert met deze beginselen, die juist voor een zorgvuldige juridische waarheidsvinding moeten zorgen." Dit acht Veraart problematisch. Een ander kritiekpunt heeft betrekking op de verplichte aanwezigheid van verdachten van ernstige zeden- en geweldsmisdrijven, die in voorlopige hechtenis zitten, op de terechtzitting en bij de uitspraak.

1) H. Beunders, *Hoeveel recht heeft de emotie? Over straffen in de slachtoffercultuur*, Amsterdam: Amsterdam University Press 2018.
2) M. Otte, *Een kleine biografie van het straffen. Essays over herwaardering van schuld en boete*, Den Haag: Boom juridisch 2018.

In zijn optiek is deze wijziging voorgesteld zodat het slachtoffer genoegdoening kan ervaren wanneer hij of zij het spreekrecht uitoefent ten opzichte van de verdachte. "We weten op het moment van het uitoefenen van het spreekrecht door het slachtoffer echter nog niet of de verdachte wel daadwerkelijk de dader is. Deze persoon moet voor 'surrogaatdader' spelen. Hij moet het theatrale in zichzelf naar boven halen en als zondebok fungeren. Dit is stuitend op het moment dat de surrogaatdader het feit niet blijkt te hebben gepleegd. De verdachte is dan het slachtoffer geworden."

Niet de ratio volgen, maar gedreven worden door emotie De volgende spreker was Jan van Kleeff, voorzitter van de Federatie Nabestaanden Geweldslachtoffers en ervaringsdeskundige in de rechtszaal als nabestaande. De dochter van Van Kleeff werd in 2005 door haar partner vermoord. Direct vanaf het moment van overlijden van zijn dochter, kwam de zorg voor zijn kleinkinderen bij Van Kleeff en zijn vrouw terecht. Dat was een zware belasting voor hen beiden. Het verhaal van Van Kleeff is in een boek verschenen: *Een schaduw levenslang*³. Enige tijd na het overlijden van zijn dochter startte het strafproces. Van Kleeff was één van de eerste slachtoffers die gebruik heeft gemaakt van het op 1 januari 2005 ingevoerde spreekrecht voor slachtoffers. Gedurende het uitoefenen van het spreekrecht zat Van Kleeff vol met emotie. Naast de strafzaken, had hij ook te maken met familiezaken. Denk hierbij aan een verzoek voor een omgangsregeling met de kinderen. Wat doet dat met een nabestaande? Volgens Van Kleeff scheidt een nabestaande de emotie van ratio. Vanuit de zaal werd aan hem de vraag gesteld of het spreekrecht hem daadwerkelijk heeft geholpen. "Ja, het is een manier om jezelf te kunnen uiten. Het is de enige plaats waar je je kunt uiten. Het is genoegdoening voor jezelf om degene die is omgebracht op een goede manier te gedenken", aldus Van Kleeff. Luisterend naar de verhalen van de vorige sprekers, kwam Van Kleeff tot de conclusie dat er nog veel te winnen valt voor de nabestaanden. Van Kleeff concludeert dat nabestaanden de ratio niet altijd blijven volgen, ze worden gedreven door emotie. Hij is een voorstander van uitbreiden van de slachtofferrechten door middel van het conceptwetsvoorstel uitbreiding slachtofferrechten.

Juristen voor mensenrechten

Het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten

zet zich sinds 1974 in voor de bescherming van mensenrechten in Nederland.

Empowerment van het slachtoffer

Gedurende haar lezing, stond mr. Anne-Marie Wolf, letselschadeadvocaat bij Wolf Advocaten, stil bij het ontstaan van het begrip slachtofferadvocaat. Vanaf de jaren '90 ging het slachtoffer zich mengen in het strafproces; op 1 april 1995 is de Wet Terwee ingevoerd. Deze wet heeft de positie van het slachtoffer of van zijn nabestaanden ingrijpend veranderd. Officieel hebben wij het begrip slachtofferadvocaat te danken aan twee ministers van justitie. Piet Hein Donner heeft rond 2004 de kosteloze rechtsbijstand voor slachtoffers van ernstige gewelds- en zedenmisdrijven mogelijk gemaakt, door ervoor te zorgen dat deze slachtoffers een toevoeging bij de Raad voor Rechtsbijstand kregen, zonder inkomens- of vermogenstoets. Daarnaast heeft Fred Teeven in 2014 opleidingsverplichtingen en -mogelijkheden voor slachtofferadvocaten gecreëerd. De Raad voor Rechtsbijstand mocht voortaan alleen een toevoeging verlenen aan advocaten die aan opleidingsvereisten voldeden.

Het slachtoffer moet volgens Wolf gezien worden als een partij in de rechtszaal en in het strafproces. Wolf is een groot voorstander van 'empowerment' van het slachtoffer. Ze vindt het goed dat het slachtoffer een duidelijke stem in het strafproces heeft. "Er mag naar het slachtoffer geluisterd worden. Dat kan helpen om het slachtoffer te herstellen in de emotionele toestand waarin hij of zij voor de schadeveroorzakende gebeurtenis verkeerde". Wolf is verder van mening dat het een vorm van beschaving is om naar het slachtoffer te luisteren. "Als je weet wat de impact is van een strafbaar feit, hoef je niet per definitie zwaarder te straffen, maar kun je wel duidelijker zijn in bewoordingen". Ze eindigt haar betoog met de stellingname dat zij het volstrekt onjuist vindt om te zeggen dat het slachtoffer zorgt voor emotionele toestanden in het strafproces, ook een dader kan namelijk voor veel emotie in de rechtszaal zorgen.

Mag het een tikkeltje minder?

De laatste spreker, mr. Jacco Janssen, senior strafrechter A bij de rechtbank Rotterdam, is een groot voorstander van het slachtofferspreekrecht, maar vraagt zich af of het misschien een tikkeltje minder kan. Hij is tegen de verschijningsplicht van de verdachte. De keren dat een voorlopig gehechte verdachte bij één van de zittingen van Janssen niet verscheen, zijn op één hand te tellen. De noodzaak van de verschijningsplicht is er in eerste aanleg dus niet.

GEDACHTEN OVER WRAAK

Een bijdrage van Jan Bouman

Na mijn studie psychologie en de afgelopen jaren intensiever heb ik mij zowel theoretisch als praktisch bezig gehouden met het verschijnsel wraak. Waarbij ik eerwraak buiten beschouwing laat. In workshops, lezingen en lessen op onderwijsinstellingen heb ik regelmatig vragen over dit thema aan het publiek voorgelegd. Graag leg ik in onderstaande bijdrage u een aantal van de gedachten en ideeën ongefilterd voor.

“Je ziet de buurvrouw rijden, in haar zomerjurk, jij rijdt er achter en besluit dat je haar dood gaat rijden. Je trapt op het gaspedaal en je knalt tegen haar aan. Je kijkt in de zijspiegel, je ziet haar stuip trekken op de weg en je denkt, die heb ik te pakken!”

Is drie jaar dan genoeg? Wat zou het de nabestaande opleveren hebben als hij de dader ook dood zou hebben gereden? Wat levert het een moeder, vader, broer, zus of andere directe verwante van een slachtoffer van moord, doodslag, verkrachting of zware mishandeling op als er wraak wordt genomen op de dader? Zijn de effecten voor het familielid positief?

Ik lees in ‘Wraakgevoelens’ over een moeder die in het ziekenhuis even alleen gelaten werd met de moordenaar van haar dochter. Hij heeft pijn aan zijn buik; hij heeft zichzelf daar een klein prikje met een mes gegeven zodat het lijkt alsof niet hij, maar een ander haar dochter vermoord heeft en ook hem gestoken heeft. De moeder weet wel beter en zij bedenkt zich geen moment en gooit zich met haar volle gewicht op zijn buik. De moordenaar schreeuwt het uit van de pijn en moeder verlaat tevreden het ziekenhuiskamertje.

Slachtoffers en nabestaanden zijn tevredener als ze het gevoel hebben dat de daders een rechtvaardige straf krijgen. Het door de overheid toegevoegde leed moet in verhouding staan tot het leed dat de nabestaanden hebben ondergaan door de moord op hun dierbaren. Die verhouding luistert nauw. Als de strafeis voor een moord op een familielid 12 jaar plus TBS is en de uitspraak wordt 10 jaar plus TBS zullen nabestaanden vaak teleurgesteld zijn. Ook als de straf in hoger beroep lager uitvalt dan bij het arrest in eerste aanleg is teleurstelling bij nabestaanden frequent een gevolg. Hij hoort nabestaanden in interviews zeggen: “Hier kan ik niet mee leven”, of “Is hier recht gesproken?”, of “Wij hebben de zwaarste straf gekregen die er is!”

Vervolgens gaat Janssen in op het spreekrecht tijdens de tbs-verlengingszitting. Hij vraagt zich af hoeveel zittingen het slachtoffer bij wil gaan wonen. Het kunnen namelijk veel zittingen zijn. Verder kaart hij aan dat in artikel 51aa lid 3 Sv (OM aanwijzing slachtofferrechten, juli 2018) de verplichting aan het OM, politie en justitie is opgelegd om goed te zorgen voor het slachtoffer. Er ontstaat een omvangrijk eisenpakket. Kan dat niet wat minder? Janssen is een voorstander van het spreekrecht. Er moet echter een stroomlijning in plaatsvinden. Janssen heeft daarvoor een aantal stroomlijningsfactoren 4 bedacht: het slachtoffer hoeft niet te spreken; het mag. Er moet volgens hem meer worden geïnvesteerd in voorlichting over het spreekrecht voor het slachtoffer. Verder moeten we transparanter zijn bij het gebruik van de verklaring van het slachtoffer. De tweede stroomlijning heeft betrekking op art. 258 lid 3 Sv, waarin staat dat de advocaat het spreekrecht namens het slachtoffer mag uitoefenen. De advocaat maakt het juridisch en eist het spreekrecht voor een deel op. Janssen denkt dat het systeem van de wet ons dwingt tot het uitoefenen van het spreekrecht voor het requisitoir. En dat er maar één termijn voor het spreekrecht tijdens de zitting mag plaatsvinden. "Een debat tussen de spreekgerechtigde en de verdediging, de officier van justitie of de rechtbank is niet gewenst. Wanneer er geen debat plaatsvindt in de rechtszaal neemt het juridische gedeelte substantieel af. Het spreekrecht keert terug waar het hoort te zijn, namelijk bij het slachtoffer".

Publiek debat

Na de vijf interessante lezingen volgde een levendige discussie met het publiek. Er werd aangegeven dat het nu lijkt alsof het slachtoffer beschermd moet worden. Dat is volgens de voorzitter van Slachtofferhulp Nederland niet nodig. Van incidenten moeten geen regels worden gemaakt. Het slachtoffer wordt weggedrukt. Er wordt ook over oplossingen gesproken. Een ruime meerderheid van het publiek is het erover eens dat een tweefasenproces moet worden ingevoerd, waarbij de rechter eerst oordeelt over de schuldvraag en daarna over de strafmaat. Pas na de bewezenverklaring, bij de straftoemeting, kan het spreekrecht van het slachtoffer worden uitgeoefend. Het invoeren van een tweefasenproces leidt echter wel tot langere doorlooptijden en dus tot hogere kosten.

Kortom, uitbreiding van de slachtofferrechten is een onderwerp dat vragen oproept en de nodige discussie oplevert. Diverse opinies zijn naar voren gebracht, waar met elkaar over is gesproken. De avond eindigde met een mooi resultaat: consensus over een mogelijke oplossing.

Mr. Kirstin de Jong

De Jong is lid van de NJCM-werkgroep Strafrecht en is werkzaam als vakredacteur strafrecht bij Sdu.

4) J. Janssen & J. de Lange, ‘Een vanzelfsprekend recht van spreken?’ NJB 2018/1425, afl. 28.

In de Millennium Trilogie steekt de dochter haar vader, die haar jarenlang misbruikt heeft, uiteindelijk in brand. 'Jarenlang word je misbruikt en dan steek je zo'n vent, al is het jouw vader, in de fik'. Als ze dat klusje geklaard heeft gaat Sallander op zoek naar haar sadistische verkrachter. Na lang zoeken vindt ze hem en foltert hem hevig; zijn verdiende loon vindt zij en Lisbeth Sallander is trots op haar wraak en met haar talloze lezers. Ze geeft hem zijn verdiende loon, niet meer en niet minder. In de bioscoop schiet een agent de Tbs'er die een meisje vermoord heeft met drie kogels dood en het publiek applaudisseert: goed werk man!

In Dogville neemt Grace eindelijk wraak op haar verkrachters en het publiek in de zaal denkt: het werd tijd! Evenwichtig straffen, dat heeft te maken met machtsongelijkheid, een woord uit de literatuur over wraak. De Machtsafstand Reductie Theorie, van prof. Mauk Mulder.

Iemand slaat jou helemaal in elkaar, jij ligt te kermen in een hoek. Jij bent de loser, terwijl de dader fier rechtop staat. Hoe herstel je dan het machtsevenwicht?

Een column in de krant heeft als strekking dat gevoelens van wraak juist het bewijs zijn van de aanwezigheid van morele rechtvaardigheid. Wraak zou niet eens bij je opkomen als je geen onderscheid zou maken tussen goed en kwaad. Tevens herstel je de situatie van voor het delict of criminele handeling; je beschermt de maatschappij. Dit is een positievere manier om tegen wraak aan te kijken.

Een oude dame vertelde ooit een mooi wraakverhaal. Zelf was ze verpleegkundige geweest en getrouwd met een chirurg. Toen de kinderen kwamen, en die kwamen snel, was zij gestopt met werken. Hij ging vervolgens vreemd met alle operatieassistentes die zich aandienden. Ze had niks gezegd, maar bevroren garnalen gekocht en af en toe deed ze een handjevol daarvan in de voering van zijn jas of in de kofferbak van zijn auto. Als hij thuiskwam zei ze telkens:

"Wat ruik jij toch vreemd. Heb je soms iets onder de leden?"

Haar eigen privé kruimelwraak gaf haar jarenlang plezier, want zo slim was de chirurg niet dat hij er snel achter kwam waar de stank vandaan kwam. Sterker nog, vertelde ze, het gaf haar een bepaalde soort macht waar ze van kon genieten. Het bracht haar op gelijke hoogte! Professor Mulder zou zeggen: de machtsafstand is gereduceerd, dat voelt goed!

In 'Wraakgevoelens', lees ik het volgende: een moeder van haar vermoorde dochter beschrijft dat ze weer tot mediteren in staat is. Als ze mediteert zoekt ze contact met haar 'Bron' wat haar de rust geeft. Ze zoekt de stilte op en in die stilte voelt en ziet ze regelmatig haar kind.

De moeder ziet haar vermoorde dochter dan voor zich, die haar duim opsteekt en zegt:

"Goed zo mam".

Een stokoude vrouw, een overlevende van Auschwitz, vertelt in Human op de televisie over een boek dat ze van plan is te schrijven. Over haar ervaringen met beulen en slachtoffers. Zelf was de vrouw, die ten tijde van het interview zo'n negentig jaar oud was, ooit klaargestoomd voor de Olympische Spelen als turnster. Samen met haar zus had ze jaren in Auschwitz het vernietigingskamp doorgebracht en beiden waren steeds op het nippertje aan vergassing ontsnapt. Nu is ze therapeut en heeft jarenlang mensen geholpen om van hun PTSS af te komen. In haar boek wil ze naar buiten brengen dat je altijd een keuze hebt. Hoe vreselijk je ook behandeld bent in jouw verleden, je kunt de geschiedenis achter je laten. Edith Eger, zo heet de vrouw die geïnterviewd werd, vertelde dat er voor haar maar één manier bestond: vergeving. Alleen als je al jouw beulen vergeeft kan je weer in volle vrijheid leven. Anders blijf je altijd de gevangene van jouw eigen pijn.

Kan je het rechters, officieren van justitie, politieagenten, cipiers dan kwalijk nemen dat ze liever een crimineel iets bij willen brengen dan straffen? Een alternatieve straf, een alcohol verkeerscursus voor dronken rijders, de afwas doen urenlang in een ziekenhuis. Een leerstraf, een werkstraf, een educatieve maatregel, een behandeling. Uitsluitend straffen om de dader te verheffen.

Ze moet denken aan het meisje op de tennisbaan, een paar jaar terug, die 's avonds om een uur of tien naar huis ging. Ze voelde zich niet zo lekker en haar vriend bleef nog wat langer op het terras. Haar vriend vertrok een uur later en kwam onverwacht snel weer terug. Alma was niet thuisgekomen, terwijl haar fiets voor de deur stond. Een maand later vond de politie haar tennistas en tennisschoenen in het bos. Van het meisje zelf is nooit meer enig spoor teruggevonden. Ook een moordenaar, als ze al vermoord is, werd nooit gevonden. Stel dat dit haar dochter zou overkomen... dit vreselijke feit... nee toch, maar stel... zou ze de moordenaar dan kunnen straffen?

'Het principe is straffen', lees ik in diverse boeken van Gerrit Krol.

'Als je niet gestraft wordt, neem je geen verantwoordelijkheid voor je daad. Je blijft je onschuldig voelen, voelt je misschien zelfs trots op hetgeen je uitgevreten hebt. Ook in het hiernamaals word je gestraft, maar dan kan je je jouw hele leven als moordenaar onschuldig voelen. Stel nu eens dat er geen hiernamaals is?'

Ik sta in een zaal met betrokken Rotary-leden: Er ontstaat een discussie in de zaal waarbij een dame het ethische standpunt verwoordt:

"Ongebreideld wraaknemen leidt tot een wrede samenleving. Bovendien wordt wraak, Ira, door de Bijbel als één van de zeven hoofdzonden gezien en terecht volgens mij. Kijk maar naar de samenlevingen waar eerwraak bestaat. Daar is altijd oorlog, het ontwricht de maatschappij."

Daar hebt u een punt mevrouw, het ontwricht compleet de maatschappij. Uit onderzoek blijkt dat er in het algemeen bijzonder weinig wraak wordt genomen. Over welke delicten het ook gaat, moord, zware mishandeling, verkrachting, pedoseksuele misdrijven, zoals ik al zei zelden nemen slachtoffers of nabestaanden wraak. Vindt u dat niet vreemd?

“Volgens mij heeft iedereen de reflex om wraak te nemen, dat zeker, maar waarom doen we het niet?” De nieuwste wetenschappelijke onderzoeken, van de universiteiten Groningen, Maastricht en Gent, naar het verschijnsel wraak geven aan dat maar weinig mensen wraak nemen. Hoe erg het verlies ook is dat ze moeten betreuren. Het lijkt er op zei hij dat je slechts dan wraak kunt nemen in het heetst van de strijd, als je ziet dat iemand jouw zoon neersteeft of jouw vrouw berooft. Dan zit je vol adrenaline en je wil er op slaan; vaak krijg je daar spijt van. Het planmatig beramen van een wrede manier van wraak nemen komt in de Westerse samenleving weinig voor, ook als mensen de kans hebben om de wraak uit te voeren.

Ik sluit af met enkele zinnen uit diverse columns van Arnon Grunberg, die zich altijd negatief, over wraak uitlaat. Wraak is niet netjes, laag-bij-de-gronds, primitief, onethisch en nog veel meer negatiefs wordt er over wraak geroepen en geschreven. Verder schrijft hij: de moderne held is een slachtoffer. De verheerlijking van het slachtofferschap is een bron van kwaad in onze cultuur, want het slachtofferschap vereist daders, die verworden tot absolute vijanden.

Zelf heb ik aan een gemengd publiek in een gevangenis van personeel en gedetineerden voorgelegd hoe zij tegenover wraak stonden.

De antwoorden van het publiek waren verhelderend. De gedetineerden hadden geen enkele moeite met eventuele wraak die genomen zou worden. Overal waar de voorbeelden geweld betreffen zijn zij unaniem van mening dat het logisch is dat er wraak genomen wordt:

‘en dat moet je als dader niet piepen’.

Als een nabestaande later zal vertellen dat hij geen wraakgevoelens koestert voor de moordenaar van zijn broer snappen ze dat niet. Ze vragen waar die moordenaar zit en zullen hem wel eens te grazen nemen. Als gedetineerden van zichzelf zeggen dat ‘ze niet moeten piepen als er wraak op hen wordt genomen’, illustreert dit hoe complex dit thema ligt.

Drs. Jan Bouman
Gepensioneerd psycholoog ministerie V&J
Voormalig programmamanager
slachtoffergericht werken V&J

BLIJVEN BEHANDELEN?

Tijdens en vlak na de strafzaak tegen Michael P. werd door diverse deskundigen verkondigd dat:

“Deze man niet onbehandeld de maatschappij in zou mogen.” Naar mijn idee is deze persoon een voorbeeld van een groep personen die in het geheel niet terug mogen keren in de maatschappij. Zij hebben te vaak gerecidiveerd, te veel zware criminele feiten gepleegd, hun recht op behandeling verspeeld. Als behandeling bij deze extreem agressieve, criminele doelgroep al iets uithaalt.. Bovendien zijn hun manipulatieve en schijnaanpassingsvaardigheden dermate groot dat zij niet zelden in staat zijn behandelend personeel, van laag tot hoog voor de gek te houden. Intieme relaties met personeel vormen een extreem voorbeeld hiervan.

In mijn boek Zitvlees, noem ik enkele gevallen waarbij zowel de rechter als ikzelf, in de persoon van deskundige voor de gek werden gehouden. Tijdens mijn jaren in de verslavingszorg en gedurende de jaren dat ik gedetineerden bezocht in de gevangenissen, zowel volwassenen, jeugd als TBS merkte ik hetzelfde. In TBS cahiers lees ik dat vijftig procent van de patiënten extreem onbehandelbaar is. Van nabestaanden krijg ik soms onrustbarende appjes dat moordenaars van hun dierbaren na acht jaar of langer nog steeds hetzelfde agressieve gedrag vertonen. Tegelijkertijd probeert de Taskforce TBS de behandeluur terug te dringen en als dit lukt te verkopen als een succesverhaal. Als ik de cijfers aan een nauwkeuriger onderzoek onderwerp kom ik tot iets minder bemoedigende gegevens.

Een jaar of tien geleden nam ik als projectleider Veelplegers vanuit het Ministerie van Justitie deel aan de Justitiële Beleidsgroep. Dit was een multidisciplinaire, interdepartementale werkgroep die ingesteld was door de Directeur Generaal van Justitie mevrouw Mulock Houwer en oplossingen zou moeten bieden voor de schotten die er bestaan tussen Justitiële en GGZ. Via de omweg van het begrip motivatie werd o.a. de vraag van de behandelbaarheid van cliënten en criminelen besproken. Je moest als hulpverlener nooit opgeven iemand te motiveren, motivatie is tenslotte een dynamisch begrip, het kan groeien, iedereen heeft recht op behandeling, enz.

Ten langen leste kwam men zelfs binnen deze hooggeleerde werkgroep tot de conclusie dat tussen de tien en vijftien procent van de cliënten, patiënten, onbehandelbaar is en het logischer zou zijn van verdere behandeling af te zien: zonde van de inzet, de energie, het geld. Bovendien uiteindelijk een gevaar voor de samenleving bij terugkeer in de maatschappij van deze schijnaangepasten. Of deze conclusie de definitieve nota gehaald heeft weet ik niet; ik twijfel er licht aan. Waar ik niet aan twijfel is dat het mij een goed verbeterpunt lijkt indien bij de oplossing van deze problematiek slachtoffers en nabestaanden een belangrijke stem en inbreng krijgen.

Drs. J Bouman
Gepensioneerd psycholoog ministerie V&J

Het was op de dag dat het grote nieuws rond Nicky Verstappen bekend werd. De post bracht een pakketje bij mij thuis. Er bleek een boek in te zitten. Het boek 'I'm not a victim! – Zitvlees', geschreven door Jan Bouman.

Het was geen verrassing dat dit kwam, want de schrijver had het mij beloofd.

Ik ben er in begonnen te lezen, 218 bladzijden, en de volgende dag had ik het uit. Ina, mijn vrouw, is er in begonnen te lezen en na een paar dagen had zij het ook uit.

Ik citeer wat er achter op het kaft staat:

“Geweld, daar gaat dit boek over. Slachtoffers van dit geweld. Nabestaanden van vermoorde dochters, zonen, broers, zussen en partners. Elk jaar komen er in Nederland zo'n vijfhonderd nabestaanden bij. Schrijver van dit boek wil de geweldplegers met hun neus op de feiten drukken. Niet te snel over het gepleegde feit heen stappen. De gevolgen voor slachtoffers en nabestaanden zijn verschrikkelijk en duren vaak levenslang. De moordenaar komt na een aantal jaren weer vrij, de vermoorde familieleden komen nooit meer terug. De schrijver laat criminelen en slachtoffers met elkaar in contact komen. Geen gemakkelijk contact, het botst, het stoot elkaar af, soms praat men. Het geheel krijgt een saus met verhalen uit zijn jeugd.”

Jan Bouman, waar we in de vorige Cocon al kennis mee hebben gemaakt, heeft het in zijn boek consequent over een 'crimineel' en over een 'misdadiger' en niet over wetsovertreder, delinquent, cliënt of patiënt. Hard? Ja, keihard, maar wat zo iemand heeft gedaan is ook hard, ja keihard.

Een negatief boek? Integendeel, iedere nabestaande zal zich er in kunnen vinden, want het zijn zulke herkenbare situaties waar we helaas maar al te vaak mee worden geconfronteerd. Ik hoef niet te

zeggen dat ik dit boek van harte bij u aanbeveel.

*“I'm not a victim! – zitvlees”, Jan Bouman
Uitgeverij Boekscout.nl, Soest
ISBN 978-94-022-3145-8 € 20,50*

Jan Bouman stelt enkele exemplaren gratis beschikbaar voor nabestaanden. Iets voor u? Neem contact op met mij, Paul Kuiper (zie binnenkant omslag Cocon).

Paul Kuiper

HANDBOEK TRAUMATISCHE ROUW

Jan van Kleeff viel de eer ten deel om op 26 oktober aan het eind van een symposium over traumatische rouw in Diemen, het eerste exemplaar van het Handboek Traumatische Rouw overhandigd te krijgen van Jos de Keijser. Jos de Keijser is lid van het Comité van Aanbeveling van de FNG. Velen van ons hebben de afgelopen jaren Jos de Keijser beter leren kennen tijdens lotgenotenbijeenkomsten als deskundige op het gebied van complexe rouw. Ook bij de recente lotgenotenbijeenkomst op 10 november in Almere was Jos aanwezig en hield een korte presentatie. Het Handboek Traumatische Rouw is bedoeld voor psychotherapeuten en is het gezamenlijke werk van Jos de Keijser, Paul Boelen en Geert Smid. Jos had nog een belangrijke mededeling voor lotgenoten namelijk dat traumatische rouw formeel is opgenomen in classificatiesysteem DSM 5 wat betekent dat de meeste zorgverzekeringen cognitieve therapie en EMDR therapie zal vergoeden.

Overhandiging van het 1e exemplaar van het Handboek Traumatische Rouw aan Jan van Kleeff.

Cocon

INHOUD

Van de redactie	Paul Kuiper	1
Van het bestuur	Jan Van Kleeff	2
Dag Jannet	Paul Kuiper	
Dag Herdenken Geweldslachtoffers	Margreet Scholing	3
Kidsweekend Wilhelminaoord	Jannet de Jongh en Jan de Vries	4
Lichtjesavond	Margreet Scholing	6
Lotgenotenbijeenkomst, Almere	Rien Verbiest	7
Het verhaal van..... Linda van der Giessen	Rien Verbiest	8
Pelgrimage naar Lourdes	Wickey van der Meijs	10
Het verhaal van..... Dirk Post	Rien Verbiest	12
Ieder zijn mening	Paul Kuiper/Wil Vreeburg	14
Wij herdenken onze dierbaren	15, 16 en	17
Laat iedereen uitspreken– Ds.Gerrit Oberink	Rien Verbiest	18
Geef je vertrouwen maar – pastor Jo Staps	Rien Verbiest	19
Oktoberschrijn	Rien Verbiest	21
Verslag NJCM-seminair	Mr. Kirstin de Jong	22
Gedachten over wraak	Jan Bouman	24
Een tweede kans?	Gert Jan Slump	27
Voor U gelezen - Zitvlees, J. Bouman	Paul Kuiper	28
Uitreiking Handboek Traumatische Rouw	Jan van Kleeff	28
Inhoud		29

